

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav světových dějin

Diplomová práce

Bc. Ondřej Janoš

Království Jeruzalémské (1099 - 1187)

Kingdom of Jerusalem (1099 - 1187)

Praha 2016

Vedoucí práce: PhDr. et ThLic. Drahomír Suchánek, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 4.8.2016

.....

Bc. Ondřej Janoš

Abstrakt

Hlavním tématem diplomové práce je zachycení základních problémů existence Jeruzalémského království v letech 1099 – 1187.

První část práce stručně nastiňuje politickou, náboženskou a sociální situaci v období, které předchází založení latinských států v Palestině. Zároveň se věnuje 1. křížové výpravě a dobytí Jeruzaléma, kterým je zakončena. Druhá kapitola se věnuje reáliím království, jeho rozsahu, společnosti, obchodu nebo životě lidí ve Svaté zemi. Třetí kapitola, která je hlavní částí celé práce, je pak zaměřena na vznik království, jeho rozšiřování, konflikty vnitřní i vnější, vztah k muslimským sousedům, evropským křižákům a Byzantské říši. Dále se zabývá vztahem mezi panovníkem a šlechtou, a snaží se představit formující osoby daného období. Práce končí sudnou bitvou u Hattínu, která završila první fázi existence křesťanských států v Palestině

Klíčová slova

království; šlechta; křížové výpravy; Jeruzalém; Byzantská říše; církve; muslimové

Abstract

The main topic of the thesis is to capture the fundamental problems of Kingdom of Jerusalem from 1099 – 1187.

The first part briefly outlines the political, religious and social situation in the period preceding the establishment of the Latin states in Palestine. It is also concerned about First crusade and the conquest of Jerusalem, by which is finished. The second chapter deals with realities of the Kingdom, its extent, society, trade and with life of the people from Holy Land. The third chapter, which is the main part of the thesis, is focused on the origin of the Kingdom, on its growth, on internal and external problems, on the relationship with Muslim neighbors, with European Crusaders and with the Byzantine empire. It also deals with relationship between the king and the nobility, and its presenting the image of the people which formed this period. The thesis ends with the fatal battle of Hattin, which finished the first phase of the existence of Christian states in Palestine.

Keywords

kingdom; the nobility; Crusades; Jerusalem; Byzantine Empire; church, Muslims

Obsah

Úvod.....	6
1. Vznik křesťanského panství v Palestině a Sýrii.....	9
1.1 Evropa a Blízký východ před rokem 1095.....	9
1.2 1. křížová výprava (1095 – 1099).....	11
2. Království Jeruzalémské.....	18
2.1 Rozloha království.....	18
2.2 Král, šlechta, církve, poddaní.....	19
2.3 Život v Zámorí.....	22
2.4 Obchod.....	24
3. Dějiny Zámorí (1099 – 1187).....	25
3.1 Ochránce božího hrobu (1099 – 1100).....	25
3.2 Expanze království (1100 – 1143).....	28
3.2.1 Balduin I. Jeruzalémský (1100 – 1118).....	28
3.2.2 Balduin II. (1118 – 1131).....	35
3.2.3 Fulko I. a Melisenda (1131 – 1143).....	40
3.3 Období 2. křížové výpravy (1143 – 1152).....	45
3.3.1 Pád Edessy (1143 – 1145).....	45
3.3.2 2. křížová výprava (1145 – 1149).....	46
3.3.3 Spor matky se synem (1149 – 1152).....	49
3.4 Byzantská aliance a tažení proti Egyptu (1152 – 1174).....	51
3.4.1 Samovláda Balduina III. (1152 – 1163).....	51
3.4.2 Amalrich I. (1163 – 1174).....	54
3.5 Malomocný král a muslimská jednota (1174 – 1185).....	57
3.6 Nástupnická krize a bitva u Hattínu (1185 – 1187).....	60
Závěr.....	62
Seznam literatury.....	63

Úvod

Historie křížových výprav je bezesporu fascinujícím obdobím lidských dějin. Jedná se etapu střetávání kultur, mocného náboženského cítění i lidské krutosti. Jedná se o období dramatické, s mnoha vlastními specifiky projevujícími se v mnoha oblastech lidské činnosti. Křížové výpravy vždy lákaly lidskou představivost, zvláště pak kombinace náboženského zápalu a chtivosti po moci, rytířského idealismu i nepředstavitelné krutosti, od sebe v jejich případech neoddělitelných.

Literatury k tak populárnímu tématu, jakým kruciáty bezpochyby jsou, se dá najít opravdu nepřeberné množství. Historici několika století popisovali tažení do Svaté země z mnoha úhlů pohledu. Základní kritériem pro výběr sekundárních zdrojů je bezesporu jejich kvalita. Moderní historiografie často poukázala na chyby v dílech starších autorů, proto je nezbytně nutné u každé publikace přistupovat kritickým postupem a srovnat výsledek s nejnovějším bádáním. Pravdou bývá, že historici minulého století udělali na poli křížových výprav ohromné penzum práce. Mnoho knih na toto téma, které byly dříve považované za základní, je dnes již překonaných. Dle mého osobního názoru se ovšem nevyplácí tato díla přehlížet. Ve své práci jsem se ze starší literatury opíral hlavně o práce anglicky a francouzsky píšících autorů, a to především o S. Runcimana (*A History of the Crusades, Vol I-III.*), kolektivní dílo autorů okolo editora K.M. Settona (*A History of the Crusades, Vol I-II a IV-V*) a o J. Prawera (*Histoire de royaume Latin de Jérusalem: Tome I-II*). Zvláště monumentální dílo Stevena Runcimana vyčnívá mnoha kvalitami. Za prvé, v době vzniku práce, tedy v 50. letech 20. století, byl prvním historikem, který se na křížové výpravy podíval jako na invazi barbarů, ničících vyspělou civilizaci (byzantskou). Přesto, že tyto jeho názory byly dávno vyvráceny mnoha dalšími autory, má publikace jako celek své nepostradatelné hodnoty a to především ze dvou důvodů. Prvním z nich je bezesporu nádherná práce se slovy, která z ní dělá výjimečné dílo. A tou druhou je neuvěřitelné množství pramenů, které Runciman, mluvící 20 světovými jazyky, prostudoval, a na které ve své práci odkazuje. Je ovšem nutné jeho dílo číst kriticky, zvláště v souvislosti s modernějším bádáním, například nový rozbor díla Viléma z Tyru v mnoha případech upravil Runcimanovu dataci některých událostí. Dalším vynikajícím dílem je obsáhlá práce Kennetha Settona, a to také z důvodu bibliografie, se kterou pracuje, a dále svým velkým záběrem sahajícím na pole mimojiné architektury nebo umění. Praver je pak důležitý právě vymezením se proti Runcimanovi a myšlenkou křížových

výprav jako rané formy evropského kolonialismu, byť mnohé jeho teze byly také překonány pozdějšími autory. Tato tři díla pak poskytují rámcový přehled nad osou událostí.

Z moderních historiků nad jiné vyniká Hans E. Mayer a jeho revidované *Dějiny křížových výprav*. Přesto, že původní práce vznikla v roce 1965, tento německý historik na ní neustále pracuje a podrobuje ji kritickým úpravám. Stejně jako autoři zmínění výše, i on představuje ucelený pohled na toto dějinné období. Další vynikající a zásadní prací je *God's war: a new history of the Crusades* od Christophera Tyermana, ve které podrobil kritice, stejně jako Mayer, starší i soudobé autory. Zajímavý pohled nabídly práce Normana Housleyho (*Contesting the Crusades; Fighting for the Cross: Crusading to the Holy Land*), které nahlíží na kruciáty spíše z hlediska sociálního, psychologického a kulturního, podobně jako sborník *Remembering the crusades: Myth, Image and Identity* editovaný Nicholasem Paulem a Suzanne Yeagerovou. Neevropský úhel nabídl Maalouf v knize *The Crusades through Arab Eyes*, kde prezentuje díla muslimských kronikářů, a dále také Cobb v *The Race for Paradise: An Islamic History of the Crusades*. Pro záležitosti související s Byzancí byl, kromě Runcimana, neocenitelný Jonathan Harris (*Byzantium and the Crusades*) Mnoho dalších monografií mi poskytlo detailnější pohled na určité problémy související s tématem (Oldenbourg, Holt, Partner a další). Z českých autorů stojí za zmínku pouze manželé Hrochovi (*Křížáci ve svaté zemi; Křížové výpravy ve světle soudobých kronik*). Zvláště druhá monografie nabízí úryvky z jinak obtížněji sehnatelných pramenů přeložených do češtiny.

Co se primárních pramenů týče, tak neocenitelnou pomůckou se ukázal internetový fond *Bibliothèque National de France*, www.gallica.bnf.fr. Zde se dá nalézt sborník pramenů ke křížovým výpravám *Recueil des historiens des Croisades*. Výbornou pomůckou byla sbírka anglofonních překladů pramenů od Augusta Kreye *The First Crusade: The Accounts of Eyewitnesses and Participants*. Když se zaměříme na konkrétní zdroje, tak je nutné je rozdělit na ty věnující se konkrétním výpravám, a na ty, které se zabývají historií křesťanských států v Palestině. A dále, jestli se jedná o autora, tvořícího přímo v Palestině nebo z vyprávění svědků v Evropě. Výjimku potom tvoří Fulcher z Chartres, který napsal historii 1. křížové výpravy, ale pokračuje až do roku 1127. Ze všech autorů píšících o kruciátě je nejspolehlivější a dle mého názoru až neobvykle objektivní. Podobně vynikajícím zdrojem je Raymond d'Aguiliers, byť epizoda se Svatým kopím a Antiochií, kterého byl stoupencem, vedla mnohé historiky k tvrzení, že není tak důvěryhodný. Nejpopulárnější soudobou verzí, *Gesta*, lze potom podrobit důkladné kritice. Později byla totiž upravena, pravděpodobně pro potřeby Bohemonda z Tarentu, a nelze ji tedy stoprocentně věřit. Z pramenů řecké provenience pak vyniká *Alexiada*

Anny Komneny. Z autorů, píšících o výpravě s odstupem, je nutné zmínit Alberta z Cách, který, přestože se výpravy neúčastnil, očividně pracoval s některými svědky událostí. V minulosti byl podroben těžké kritice, ne zcela oprávněné, nicméně je nutné s ním pracovat v souvislosti s dalšími prameny. Druhou výpravu živě popisuje, byť velmi profrancouzky zaujatě, přímý účastník výpravy Odo z Deuil. Nejzásadnějším pramenem pro historii daného období je pak nádherná kronika Viléma z Tyru, vycházející z Fulchera a ztracených kronik království. Zvláště přesná je v druhé půli 12. století, v době, kterou Vilém sám zažil a na níž se jako královský kancléř a diplomat podílel.

Jedním ze základních cílů mé práce je poskytnout přehled o událostech, které byly význačné pro dějiny Palestiny ve 12. století. Velký zřetel jsem se snažil klást na postupný vývoj vztahu panovnické a šlechtické moci, protože v rámci křižáckých států jde o vývoj specifický a odlišný od zbytku Evropy. Konkrétním cílem bylo představit osoby formující danou epochu na daném území, zvláště panovníky. Zahraniční politika vůči muslimským státům, Byzanci a západoevropským vládcům je pak dalším důležitým aspektem mé práce. Snažil jsem se také přijít na důvody oslabení křižáckých států vedoucí k jejich pádu v osudovém roce 1187. Hlavním přínos vidím v prezentování daného tématu, které je, alespoň v českém prostředí, jednoznačně nedostatečné. Předpokladem je pozdější využití v rámci vědecké činnosti věnující se například osobám konkrétních panovníků, a to společně s bakalářskou prací popisující druhé století existence latinských států.

Svoji práci jsem rozdělil do tří kapitol. První se věnuje oblasti východního středomoří od 7. do 11. století n. l. a vzniku křižáckých států v Palestině během 1. křížové výpravy. Jejím hlavním cílem je poskytnout úvod do situace předcházející období, které je vlastním tématem práce. V druhé kapitole, rozdělené do čtyř podkapitol, popisuji rozdíly a specifika Jeruzalémského království v daném období, jeho územnímu rozsahu, společnosti a životu, který zde žili místní obyvatelé. Ve třetí kapitole, rozdělené do pěti podkapitol jsem se již věnoval vlastnímu popisovanému období v Palestině, vnitřním i vnějším konfliktům, významným osobnostem s důrazem na panovníky, vztahům mezi starousedlíky a nově příchozími, a příčinám postupného úpadku království.

1. Vznik křesťanského panství v Palestině a Sýrii

1.1 Evropa a Blízký východ před rokem 1095¹

Na počátku 7. století n. l. se zdálo, že pozice křesťanství jako dominantní víry u břehů Středozemního moře je neotřesitelná. Přes rozpad Římské říše na část východní a západní, a následný pád říše Západořímské, zůstala církevní organizace prakticky nedotčená. Kulturní rozdíly ani rozpory mezi východem (reprezentovaným Byzancí) a západem (papežství) ještě, i přes určité problémy, nenarušily politickou jednotu církve (ta je definitivně narušena vzájemnou klatbou z roku 1054). Oproti tomu, zvláště na východě, teologická jednotu byla narušena. Po ekumenických koncilech v Nikáji, Efesu a Chalcedonu se od ortodoxie odštěpily mnohé východní církve (např. Nestoriáni, syrští či egyptští monofyzité atd.) a ani pozdější pokus byzantských císařů o překonání věroučných rozporů (monothelismus) tento rozkol nepřekonal, naopak situaci spíše zkomplikoval. V některých provinciích Byzantské říše dokonce tvořili vyznavači ortodoxního ritu menšinu. Vůči příslušníkům těchto „východních“ církví většina císařů ostře vystupovala či je dokonce pronásledovala. Jejich spokojenost s vládou řízenou z Konstantinopole tedy nebyla vysoká.²

Do této situace razantně vstoupili vyznavači nové víry - islámu. Stoupenci proroka Mohameda zahájili na v 30. letech 7.století velkolepé dobovačné tažení, kterému padla za oběť jak Novoperská říše Sasánovců, tak asijské a africké provincie Východořímské říše.³ Během století sahala říše chalífů od dnešního Španělska po hranice Indie a křesťanské Evropě, konkrétně Byzantincům a Frankům, se tuto expanzi podařilo zastavit pouze s vypětím všech sil.⁴ Středozemní moře se tak víceméně stalo hranicí mezi vírami, pochopitelně s

¹ Podrobněji TYERMAN, Christopher. *God's war: a new history of the Crusades*. USA: Harvard University Press, 2008, str. 1-24; TREECE, Henry. *The Crusades*. New York: New American Library, 1964, str. 17-60.

² Pro detailnější popis těchto neortodoxních církví viz. RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: Volume 1, The First Crusade and the Foundation of the Kingdom of Jerusalem*. Londýn: Peregrine books, 1965, str.6-14.

³ Arabská expanze byla umožněna také tím, že obě říše právě ukončily dlouhý a vyčerpávající vzájemný konflikt. Byzanc opětovně a tentokrát definitivně ztratila državy, které vybojoval císař Herakleios, často zvaný „První křižák“.

⁴ K postupnému rozmachu chalífátu viz. DRŠKA, Václav, PICKOVÁ, Dana. *Dějiny středověké Evropy*. Praha: Aleš Skřivan ml., 2004, str. 58-66.

určitými výjimkami (pyrenejský poloostrov rukou Arabů, Anatolie pak byzantská).⁵ Křesťanům se po následující přibližně 250 let víceméně dařilo zastavovat další pokusy o rozšíření muslimského panství. Ke konci století 10. a v průběhu století 11. poté začínají první pokusy o vytlačení muslimů z Evropy.

Islámský svět měl samozřejmě také své problémy. Stejně jako jejich křesťanský protivník ani on nebyl jednotný, jak v rovině teologické, tak politické. 50 let po smrti proroka Mohameda se islám rozštěpil na sunnity, stoupence volených chalífů, a šíity, kteří prosazovali na tento post potomky Mohamedova bratrance a zetě Alího.⁶ Obě velké skupiny věřících se pak dále štěpily na menší názorové celky. Stejně jako věroučná jednota se začal rozpadat i jednotný arabský chalífát. Po dynastické výměně, kdy Umájjovce vystřídal rod Abbásovců, se v polovině 8. století odtrhl konkurenční chalífát v Cordóbě. Ten v průběhu 9. a 10. století následovala další území v severní Africe. Nejdůležitějším z nich se stal další chalífát, a to Fátimovský s centrem v Egyptě. Rod Fátimovců, odvozující svůj původ od Mohamedovy dcery Fátimy, Alího manželky, postupně vytlačil Abbásovce i z oblastí Palestiny a Sýrie. Mezi ním a Byzancí pak v 11. století probíhal čilý obchodní a diplomatický ruch, a vznikla poměrně křehká rovnováha. Podmínky východních křesťanů byly, až na výjimky, jako byla vláda šíleného chalífy Hákima, poměrně slušné. Muslimové nepronásledovali vyznavače „knihy“, tzn. křesťany a židy. Ti museli pouze platit speciální daň, nesměli jezdit na koni a byli lehce omezeni v dalších oblastech. Nicméně mohli volně vyznávat svojí víru, nedocházelo k vynuceným konverzím. Většina neortodoxních církví, v dřívějších dobách pronásledovaných byzantskými císaři, si vlastně i polepšila.⁷

Situace se výrazně změnila po příchodu seldžuckých Turků v druhé polovině 11. století. Abbásovskému chalífátu a vůbec celému arabskému světu docházel dech. Nebyla síla k další expanzi. Právě Seldžukové, sami sunnitě, vlili islámu do žil novou krev. Během několika desetiletí vytvořili velkou říši od oblastí Khorasanu až k Malé Asii. Jejich výboje narušily křehkou rovnováhu mezi Byzancí a Fátimovci. Druzí jmenovaní přišli o území Palestiny včetně Jeruzaléma a Byzanc po katastrofální porážce u Mantzikertu v roce 1071 ztratila celou Malou Asii. Byla to právě tato expanze, jenž se stala přímou příčinou křížového hnutí.

⁵ MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křížových výprav*. Praha: Argo, 2013, str. 13.

⁶ Pro rozdíly mezi sunnity a šíity viz. MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křížových výprav*. Praha: Argo, 2013, str. 16-17.

⁷ Ke vztahům mezi Fátimovci a Byzancí, a k životě křesťanů pod muslimskou nadvládou viz. RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: Volume 1, The First Crusade and the Foundation of the Kingdom of Jerusalem*. Londýn: Peregrine books, 1965, str. 20-37.

1.2 První křížová výprava 1095 – 1099⁸

Rok 1071 a bitva u Mantzikertu znamenal pro Byzantskou říši opravdu katastrofu. Nejenom, že přišla o většinu vojska, ale se ztrátou Anatólie, odkud se tradičně verbovala většina armády, bylo prakticky nemožné tyto ztráty nahradit. Ve stejném roce došlo i k pádu posledního opěrného bodu na Apeninském poloostrově přístavu Bari. Situace se dále komplikovala neklidnou situací v Evropské části držav, kde bylo nutné čelit nájezdům Normanů a Pečeněhů, a zároveň držet na uzdě podmaněné Bulhary a Srby. Císaři Michael VII. Dukas (1071 – 1080) a Nikeforos III. Botaneiates (1078 – 1081) nebyli schopni tyto problémy řešit. Změna nastala s nástupem císaře Alexia I. Komnena (1081 – 1118)⁹, kterému se podařilo odrazit Normany a prakticky zničit Pečeněhy, zpacifikovat Srby i Bulhary, a pomalu zaplňovat předtím prázdnou státní pokladnu. Pomocí diplomacie navíc dokázal proti sobě navzájem poštvávat jednotlivé seldžucké vládcy. Situace byla příznivá i proto, že po smrti sultána Malikšáha (1073-1092) se jednotná turecká říše rozpadla a byla rozdělena mezi členy jeho rodiny.¹⁰ Nejvýznamnějším protivníkem Byzance v Malé Asii se stal zakladatel

---

⁸ Podrobněji k průběhu 1. křížové výpravy viz: PRAWER, Joshua. *Histoire de royaume Latin de Jérusalem: Tome I, Les Croisades et le Premier Royaume Latin*. Paříž: Centre National de Recherche Scientifique, 1969, str. 175-239; SETTON, Kenneth M. (hl. editor), BALDWIN, Marshall W. (editor). *A History of the Crusades: Volume I, The First hundred years*. Londýn: Oxford University Press, 1962, str. 220-343 nebo RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: Volume 1, The First Crusade and the Foundation of the Kingdom of Jerusalem*. Londýn: Peregrine books, 1965. Mezi základní prameny potom patří de CHARTRES, Fulko. *A History of the Expedition to Jerusalem*. přel. RYAN, Frances. Nashville: University of Tennessee Press, 1969; *Gesta francorum et aliorum Hierosolymitanorum* [*Recueil des Historiens des Croisades* (dále jen RHC) *Occidentaux* (dále jen Occ) III., str. 121-163]; d'AGUILIERS, Raymond. *Historia francorum qui ceperint Jerusalem* [RHC Occ III., str. 231-309]. Všichni tito autoři byli přímými účastníky tažení. Fulko z Chartres byl kaplanem Balduina z Boulogne, Raymond patřil do družiny hraběte Raymonda z Toulouse a anonymní autor *Gest* táhl s Bohemundem z Tarentu. Dále z nich vycházeli pozdější autoři píšící o kruciátě např. de NOGENT, Guibert. *Historia quea dicitur Gesta Dei per Francos*. [RHC Occ IV., str. 117-264] nebo Vilém z Tyru [of TYRE, William. *A History of Deeds Done Beyond the Sea*. Přel. BABCOCK, E.A. a KREY, A.C. New York: Columbia University Press, 1943].

⁹ Více k osobě císaře Alexia I. Viz: [COMNENA, Anna. *The Alexiad*. Edit. a přel. SEWTER, E.R.A. Harmandsworth: Penguin, 1969] nebo HARRIS, Jonathan. *Byzantium and the crusades*. Londýn: Bloomsbury, 2014.

¹⁰ K situaci na blízkém východě v druhé polovině 11. století viz RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: Volume 1, The First Crusade and the Foundation of the Kingdom of Jerusalem*. Londýn: Peregrine books, 1965, str. 64-79.

Rúmského sultanátu, Malikšáhův syn Kilič Arslan (1092 – 1107). Alexios zajistil smlouvami zbytky křesťanského panství, ale na vojenskou protiofenzivu neměl lidské zdroje. Napadlo ho tedy hledat pomoc na západě, konkrétně u papeže.

Myšlenka pomoci východním soukmenovcům nebyla zcela nová, objevila se za pontifikátu papeže Řehoře VII. Nicméně právě probíhající spor o investituru vedený s císařem Jindřichem IV. znemožnil jakýkoliv vojenský zásah na východě. Papežovo spojení s jihoitalskými Normany navíc Byzanc vehnalo do spojení se západním císařem. Situace dokonce došla tak daleko, že papež Nikefora III. a jeho nástupce Alexia exkomunikoval.¹¹ Přestože vztahy mezi východem a západem byly v tuto dobu jedny z nejchladnějších, ať už vzhledem ke vzájemným klatbám z roku 1054 anebo ve světle událostí pozdějších, na obou stranách byla pořád vůle ke smíru. Alexios ji projevoval již od svého nástupu na trůn, na západě však tato myšlenka začala nést ovoce až po nástupu papeže Urbana II. (Odo z Lagéry, pontifikát 1088 – 1099). Tento velký muž na papežském stolci, stoupenec svrchovanosti moci církevní, patřil mezi největší pontifiky středověku. Urban si uvědomoval tíživou situaci východních křesťanů a po čilé diplomatické komunikaci s Alexiem se rozhodl jeho žádosti o pomoc vyhovět.¹²

Na podzim roku 1095 svolal koncil do jihofrancouzského Clermontu, kde, kromě otázek týkajících se uspořádání francouzské církve, přednesl před ohromným davem 27.11. plamennou řeč¹³, v níž vyzýval k tažení proti nevěřícím, popsal útlak bratrů v Kristu z rukou Muslimům a slíbil všem, kteří by se účastnili tažení prominutí trestů za hříchy a odměnu v životě příštím. Okamžitě po tom co papež domluvil, předstoupil před něj biskup Adhémar z

¹¹ MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křížových výprav*. Praha: Argo, 2013, str. 14-15.

¹² Jeho rozhodnutí se rozhodně nedá považovat za nezištné. Urbanovi přesné motivy pochopitelně neznáme, nicméně osvobození Svaté země pomocí vojenského tažení zaštitěného papežstvím by mu bezesporu poskytlo výhodu ve sporu o investituru a primát v křesťanském světě. Stejně tak si bezesporu uvědomoval, že věroučné a politické rozdíly mezi východem a západem by bylo dobré překonat. Nastolení opětovné církevní jednoty by byl bezesporu velký úspěch.

¹³ Přesné znění jeho proslovu, v pozdějších pracích často nazývaného *Deus le volt* (přel. Bůh to chce), neznáme. Různé varianty známe minimálně z pěti různých zdrojů. Guibert de Nogent (de NOGENT, Guibert. *Historia quae dicitur Gesta Dei per Francos*. [RHC Occ IV., str. 117-264]) byl osobně přítomen v Clermontu, stejně jako pravděpodobně Robertus Monachus (MONACHUS, Robertus [RHC Occ III., str. 726-882]. Dále anonymní autor *Gest* [RHC Occ III., str. 121-163] a z něho pravděpodobně vycházející Balderic z Dol [KREY, A.C. *The First Crusade: The Accounts of Eyewitnesses and Participants*. Princeton: Princeton University Press, 1921, str.28-30] a Fulko z Chartres (de CHARTRES, Fulk. *A History of the Expedition to Jerusalem*. přel. RYAN, Frances. Nashville: University of Tennessee Press, 1969).

Le Puy, který ho žádal o svolení účastnit se výpravy.¹⁴

Odezva pravděpodobně překonala vše, co Urban očekával. Zpráva o tažení proti nepřátelům Krista se i s pomocí dalších kazatelů, kteří byli v Clermontu přítomni, šířila Evropou. Urban II. samozřejmě hodlal oslovit velké evropské feudály a rytířstvo, ale ohromný ohlas zaznamenala také mezi chudšími vrstvami obyvatelstva.¹⁵

Velký úspěch měl mezi chudinou kázající mnich Petr Poustevník, kterému se podařilo vytvořit poměrně početné vojsko a na jaře roku 1096 s ním vyrazil ve dvou skupinách (první vedl rytíř Gautier Sans-Avoir, druhou sám Petr) směrem na východ. Tažení do Konstantinopole se neobešlo bez konfliktů v Uhersku a na území Byzantské říše, ale většine vojska se podařilo dosáhnout Bosporu. Císař Alexios, velice překvapen tím jak uboze vypadají slíbené posily ze západu, je co nejrychleji přesunul na druhou stranu úžiny do tábora Civetot. Po několika loupežných výpravách do okolí proti nim Turci vyslali vojsko, které během několika střetnutí výpravu chudých zcela zničilo, a v Civetotu povraždilo a odvešlo do otroctví většinu přítomných. Mezitím několik Petrových stoupenců kázalo v Německu a postupně se vytvořily tři další skupiny pod vedením hraběte Emericha z Leisingenu a kněží Gottschalka a Volkmara. Všechny tři vyvolávaly po německých zemích, v Čechách a nakonec v Uhrách rozbroje s místním obyvatelstvem a pořádaly pogromy na židy. V Uhrách králi Kolomanovi, který měl špatné zkušenosti již s předchozími křižáky, postupně došla trpělivost a vyslal na ně svou hotovost. Ve střetech s ní potom byla všechna tři křižácká vojska zničena. Výprava chudých skončila katastrofou.¹⁶

V době, kdy do západní Evropy pomalu docházely zprávy o zkáze Petrovy výpravy, už se na cestu vydali i ti, které chtěl papež Urban skutečně oslovit – velcí feudálové západní

---

¹⁴ Svolení mu bylo uděleno a biskup Adhémar se stal jednou z vůdčích osobností kruciáty. Byl považován za jejího duchovního vůdce s pověřením od samotného papeže Urbana II. Jako jediný pravděpodobně znal i jeho záměry ohledně cílů tažení a případného pozdějšího uspořádání. Jeho žádost o účast na výpravě nicméně nebyla žádným spontánním aktem, Urban II. Adhémara navštívil již cestou do Clermontu a nejspíše s ním celou věc dopodrobna probral. Biskup byl vynikající volbou pro post papežského legáta a během výpravy si získal respekt všech ostatních vůdců.

¹⁵ Diskuze na téma proč bylo tolik lidí ze všech vrstev středověké společnosti osloveno Urbanovou výzvou ke křížovému tažení je obsáhlá a je uváděno mnoho důvodů, včetně náboženských, sociálních, rodinných atd. Pro hlubší proniknutí do tématu viz. Např. OLDENBOURG, Zoé. *The Crusades*. Londýn: Phoenix Press, 2001, str. 1-52 nebo MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křížových výprav*. Praha: Argo, 2013, str. 23-54.

¹⁶ Z pramenů k výpravě Petra Poustevníka zvláště Albert z Cách [KREY, A.C. *The First Crusade: The Accounts of Eyewitnesses and Participants*. Princeton: Princeton University Press, 1921, str.48-56]; podrobnější popis např. BRIDGE, Antony. *Křížové výpravy*. Praha: Academia, 2000, str. 27-38.

Evropy. Na rozdíl od chudých věděli, že taková výprava si žádá čas a přípravy. Sehnat finanční prostředky, svolat vazaly či uspořádat si své právní záležitosti. Různými cestami všichni postupně dorazili do Konstantinopole.¹⁷

Císař Alexios byl překvapen z formy, jakou západní pomoc měla. Jeho představou bylo, že bojovníci ze západu spíše vstoupí do jeho služeb a budou bojovat v rámci byzantské armády. Místo toho přicházela řada velmožů s vlastními vojsky, kteří nejevili ochotu poslouchat rozkazy. Alexios se tedy postupně snažil o to, aby mu každý z nich složil lenní přísahu a hned poté jeho bojovníky přesunout na druhou stranu Bosporu. Nakonec se mu postupně podařilo získat vazalský slib od všech křižáckých vůdců.¹⁸ Papeži Urbanovi se sice nepodařilo oslovit žádnou z korunovaných hlav Evropy, ale i tak byla účast její šlechtické elity mimořádná. Například hrabě Hugo z Vermandois, bratr francouzského krále Filipa I. Dalším, kdo dorazil do Konstantinopole, byl vévoda Dolního Lotrinska Godefroi z Bouillonu. Spolu s ním táhlo mnoho rytířů z oblasti dolního Porýní, jeho bratři Eustach, hrabě z Boulogne, a Balduin, a také vzdálený bratranec Balduin z Le Bourg. Poté dorazil k Cařihradu normanský princ Bohemund, vévoda z Tarentu, a s ním zkušené vojsko jihoitalských Normanů. K jeho družině patřil i jeho synovec Tankred. Početně asi největší armádou, složenou z provensálských šlechticů včetně papežského legáta Adhémara, disponoval hrabě Raymond z St.-Gilles, hrabě z Toulouse a markýz z Provence. Za zmínku stojí ještě další tři vojska. V jejich čele stáli bratr anglického krále, normanský vévoda Robert, jeho jmenovec Robert Flanderský a také hrabě Štěpán z Blois.¹⁹

Poté, co byli všichni křesťanští bojovníci přesunuti na druhou stranu Bosporu, se armáda dala na jaře roku 1097 na pochod, doprovázena byzantským vojenským oddílem. Prvním cílem bylo starobylé město Nikája na březích Askánského jezera. Město leželo na zásobovacích trasách do Anatólie, a proto bylo nezbytně nutné ho dobýt. Křižáci Nikáju oblehli a podařilo se jim odrazit turecký protiútok vedený Kiličem Arslanem, který předpokládal, že si s nimi lehce poradí jako předtím se skupinou Petra Poustevníka. K jeho překvapení křižáci útok odrazili a on musel nařídít ústup. Nikájská posádka, vědoma si nyní

¹⁷ Pro trasy jednotlivých křižáckých vojsk viz. PRAWER, Joshua. *Histoire de royaume Latin de Jérusalem: Tome I, Les Croisades et le Premier Royaume Latin*. Paříž: Centre National de Recherche Scientifique, 1969, str. 192-200.

¹⁸ Lenní slib složili po větších či menších výhradách téměř všichni kromě Raymonda z Toulouse, který požadoval upravenou formu přísahy. Paradoxně byl on nakonec tím jediným, kdo ji dodržel.

¹⁹ Pro detailnější výčet vůdců a členů jejich družin viz. RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: Volume I, The First Crusade and the Foundation of the Kingdom of Jerusalem*. Londýn: Peregrine books, 1965, str. 142 – 171.

bezvýchodnosti své situace, se vzdala Byzantincům, kteří poté odmítli vpustit Latiny ve větším počtu do města. Jednalo se o první událost, která zasela nedůvěru mezi východní a západní spojence. Přesto bylo obsazení Nikáje velkým vítězstvím a křesťanské vojsko se vydalo na pochod dále do Anatólie.²⁰ U městečka Dorylaea se střetlo s armádou Kiliče Arslana a i tentokrát vyšlo z boje vítězně. Po strastiplné cestě křižáci dorazili do hlavního města sultánátu Ikonía, ze kterého obyvatelé uprchli a nechali ho křižákům napospas. U Herakleie došlo k třetí bitvě s Turky, kteří po kratším střetnutí prchli z boje. Cesta do Antiochie přes Caesareu Mazachu a pohoří Antitaurus byla volná. Zmatků, které nastaly v tureckém táboře po porážkách od křižáků, využili Byzantinci, kteří začali obsazovat části Anatólie a města na severním i jižním pobřeží Malé Asie.

V tuto chvíli se od hlavního vojska oddělily skupiny pod velením Tankreda a Balduina z Boulogne. Oba toužili po získání vlastního území a tažení pro ně byla velká příležitost. Podařilo se jim obsadit město Tarsus v Kilíkii a došlo mezi nimi k několika konfliktů a srážkám, které pobouřily ostatní křižáky. Balduin poté vyrazil do oblastí na horním toku Eufratu, kde se kombinací válečnických schopností a vychytralosti stal nejdříve spoluvládcem a poté, co se svého dobrodince zbavil, i jediným vládcem města Edessy a založil zde hrabství, první křižácký stát v Sýrii.

Hlavní armáda mezitím dorazila 21. října 1097 k hradbám syrské metropole Antiochie, kterou začala bezprostředně obléhat. Potraviny, kterých bylo zpočátku dostatek, brzy začaly docházet. Ani příjezd Janovanů, kteří obsadili nedaleký přístav St. Symeon, situaci nezlepšil spíše naopak. Přesto se hladovějícím křižákům dařilo odrážet jak výpady posádky z města, tak i výpravy Turků z Damašku, či Aleppa, které vyrazily Antiochii na pomoc. Obléhání se nicméně velice protáhlo, neboť křesťanské vojsko trpělo nedostatkem materiálu na obléhání a ani nebylo schopno obklíčit celou délku hradeb. Začátkem června 1098 se táborem šířily zprávy o tureckém vojsku táhnoucím k Antiochii pod vedením mosulského atabega Korbughy. Štěpán z Blois, předpokládá, že výprava je odsouzena k záhubě, odtáhl od města a odplul zpět do Evropy. Bohemond z Tarentu byl nicméně v kontaktu s muži uvnitř hradeb a v noci z 2. na 3. června byli křižáci vpuštěni do města. Celý následující den pokračoval masakr muslimského obyvatelstva, kterému padlo za oběť i mnoho místních křesťanů, které si dobyvatelé spletli s muslimy. Antiochie, sídlo jednoho z pěti patriarchátů křesťanské církve

²⁰ „A tak 19. června měl Bůh slavný den. - Padla velká Nikája. [...]Nyní se všechno město, které někdy vypadalo jako ztělesnění hříchu, stalo z boží milosti bezpečnou jistotou božích služebníků.“ Štěpán z Blois manželce Adéle v HROCHOVÁ, Věra. Křížové výpravy ve světle soudobých kronik. Praha: SPN, 1982, str. 52

bylo v rukou vojáků Kristových. Metropole byla okamžitě obležena Korbughovou armádou, která konečně dorazila. Ve městě brzy začaly docházet potraviny a křižáci se ocitli v překerní situaci. Když selhaly pokusy o vyjednávání, křižácké vojsko, hladové a vyčerpané, nicméně morálně posílené nálezem údajného svatého kopí v antiochijské katedrále, vyšlo 28. června ven z města a střetlo se s Korbughou. V následné bitvě byli Turci rozdrčení a mosulský atabeg se vrátil pouze se zbytky armády, se kterou se k Antiochii vydal.²¹

Smrt biskupa Adhémara krátce po vítězném boji byla pro výpravu těžkou ranou. Všemi respektovaný prelát by pravděpodobně zmírnil třenice mezi jednotlivými veliteli, zvláště mezi Bohemondem a Raymondem, které okamžitě propukly. Nejednalo se o nic menšího než vládu nad Antiochií. Spory postupně gradovaly a když ani ke konci roku 1098 výprava nevyrazila na cestu k Jeruzalému, mezi bojovníky to začínalo vřít. Nabídli Raymondovi vrchní velení, pokud neprodleně vyrazí na cestu. Po kratším váhání Raymond svolil a 13. ledna 1099 konečně křižácké vojsko vyrazilo na pochod. Bohemond se tak stal pánem Antiochie jako její první kníže. Godefroi, Tankred i oba Robertové brzy následovali Raymondova příkladu.²²Křižáci táhli podél pobřeží a velká města (Tripolis, Bejrút, Sidon, Tyros, Jaffa, Haifa) s nimi buď uzavřela přátelství, nebo byla dobyta. Na začátku června roku 1099 stanula křesťanská armáda před Svatým městem.

Po dlouhém pochodu byli bojovníci kříže hladoví a vyčerpaní, nicméně jejich morálka byla vysoká. Jeruzalém se rozléhal před nimi. Křižáci město okamžitě oblehli, neboť fátimovská posádka se odmítla vzdát. Nedostávalo se jim potravin, pitné vody ani obléhacího materiálu. Morálku zvedl příjezd anglicko-janovské flotily, stejně jako nález vhodného dřeva pro obléhací stroje. 8. července se zbídačelé vojsko zúčastnilo procesí okolo hradeb Jeruzaléma a drželo půst. Následující dny byly budovány obléhací věže a 14. července byl podniknut útok, který byl odražen. 15. července křižáci znovu zaútočili a v odpoledních hodinách se rytířům Godefroie z Bouillonu podařilo obsadit část hradeb a vytvořit předmostí. Jeruzalém už byl pro muslimy ztracen. Křesťanská armáda pronikla do města a začal nepopsatelný masakr obyvatel.²³S výjimkou posádky Davidovy věže, která se vzdala

²¹ Pro obléhání Antiochie viz. TYERMAN, Christopher. *God's war: a new history of the Crusades*. USA: Harvard University Press, 2008, str. 135-148

²² Z ostatních vůdců Štěpán z Blois prchl do Evropy, Balduin z Boulogne zůstal ve svém hrabství Edessa, zatímco Hugo z Vermandois po dobytí Antiochie vyrazil k císaři Alexiovi s žádostí o posily. Z Konstantinopole se zcela neočekávaně vrátil do západní Evropy.

²³ Pro soudobý popis viz. Fulko z Chartres a Izz ad-Dín Ibn al-Atír v HROCHOVÁ, Věra. *Křížové výpravy ve světle soudobých kronik*. Praha: SPN, 1982, str. 64-69

Raymondovi, a bylo jí dovoleno opustit město, nikdo neunikl. Následujícího dne křižáci uspořádali procesí k chrámu Božího hrobu, aby vzdali stvořiteli díky za velké vítězství.

1. křižová výprava tedy dosáhla svého cíle. Svaté město bylo osvobozeno z rukou nevěřících. Bez ohledu na všechna zvěrstva, které tažení provázela, byla velkým úspěchem. Ironií bylo, že muž, který se asi nejvíce přičinil o toto vítězství kříže, papež Urban II., zemřel 29. července 1099. Dříve než zprávy o dobytí Jeruzaléma dorazily do Evropy.

2. Království Jeruzalémské

2.1 Rozloha království

Království v průběhu své existence mezi roky 1099 – 1187 často měnilo svou územní rozlohu. Vzhledem k prakticky permanentnímu válečnému stavu se vlastnictví hraničních hradů, pevností a měst přesouvalo ze strany na stranu.

Území, která v rámci 1. křížové výpravy vydobyl Godefroi z Bouillonu, sestávala pouze z Jeruzaléma, Jaffy, Lyddy, Ramlehu, Betléma a Hebronu. Tankred připojil Galileju s Tiberiadou v rámci svých tažení.²⁴

Největší rozšíření přišlo za vlády Balduina I. Již roku 1100 byla připojena Haifa, v následujícím roce Arsuf a Caesarea. V roce 1104 král dobyl nejdůležitější město na palestinském pobřeží, Akkon. Během roku 1110 si podmanil Bejrút a Sidon. V roce 1115 podnikl výpravu k Rudému moři a království rozšířil o Zajordánsko.²⁵

Za vlády jeho nástupce Balduina II. se pak podařilo obsadit Tyros²⁶, což byl poslední velký úspěch a územní zisk až do roku 1153²⁷, kdy jeho vnuk Balduin III. dobyl poslední egyptské město na pobřeží Askalon.

Jeruzalémské království tak získalo podobu ne až tak rozdílnou od dnešního státu Izrael, byť se táhlo po pobřeží více na sever a jeho součástí byla území dnešního Jordánska. Bylo zabezpečeno hradní soustavou budovanou již od počátku panovníky jako jeden ze způsobů, jak zemi kontrolovat a bránit. Mezi nejvýznamnější pevnosti patřily například Safed, Kerak, Montreál, Belvoir, Beaufort, Ille de Graye, Blanchegarde a mnohé další.

Panovník rozděloval mezi své nejvěrnější bojovníky *seigneurie* neboli panství. V pozdějších dobách byla za čtyři nejdůležitější považována Sidon, Jaffa s Askalonem, Galilea a Zajordánsko, jehož vládce nesměl držet žádný další úřad ani území z důvodu jeho velké rozlohy. Jaffa s Askalonem byla vyhrazena pro následníka trůnu. Všechny „velké *seigneurie*“ se dále dělily na menší.²⁸

---

²⁴ Viz. Kap. 3.1

²⁵ Viz. Kap. 3.2.1

²⁶ Viz. Kap. 3.2.2

²⁷ Viz. Kap. 3.4.1

²⁸ K panstvím v Palestině více viz RILEY-SMITH, Jonathan. *The feudal nobility and the Kingdom of Jerusalem, 1174 – 1277*. London: Archon books, 1973.

Království hraničilo s velkým počtem sousedních států, většinu z nich potom ovládali muslimové. Jediná křesťanská hranice byla na severu s hrabstvím Tripolis, více na sever se poté nacházelo knížectví Antiochie a hrabství Edessa. Dalšími křesťanskými státy v okolí byla arménská knížectví sousedící s Antiochií a Edessou v Kilíkii. Na jižním pobřeží Turecka byla v držení Byzantinců přístavní města. Mezi muslimské sousedy, kteří ovlivňovali události, patřil především Egypt pod vládou Fátimovců (od roku 1171 Ajjúbovců) a velký sultanát Seldžuků, který se rozpadl na mnoho částí v roce 1092. Z nich byl přímým sousedem království především Damašek. Další významné město bylo Aleppo a s ním po dlouhou dobu svázaný Mosul, který také zasahoval do dění v Palestině a Sýrii. Všechna tato území byla v druhé polovině 12. století sjednocena Saladinem do sultanátu Ajjúbovců, stejně jako mnoho menších emirátů v oblasti (např. Hama, Homs nebo Shaizar). Zvláště na severu křižáckého panství se projevoval vliv sultanátu v Ikoniu a danišmendských emirátů dnešního východního Turecka.²⁹

2.2 Král, šlechta, církve, poddaní

Jeruzalémské království nebylo, a to již od chvíle svého vzniku, z hlediska etnického a náboženského jednotným celkem. Palestina byla obsazena dobyvateli, kteří přišli z úplně jiného kulturního prostředí. Tito noví vládcí pak vytvořili vládnoucí třídu, zatímco původní obyvatelstvo se stalo jejich „*porobenými*“³⁰ poddanými.

Elita nového státu, často zvaná „Frankové“³¹, tvořila v rámci obyvatel menšinu. Její počet v 80. letech 12. století je odhadován historikem B. Z. Kedarem³² na přibližně 120 tisíc. Naprostá většina z nich žila v městech na pobřeží, jmenovitě Akkonu a Tyru, a také v Jeruzalémě, kde byl muslimům zakázán pobyt.³³ Osídlení příchozími z Evropy bylo mnohem

²⁹ Viz. RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: Volume 1, The First Crusade and the Foundation of the Kingdom of Jerusalem*. Londýn: Peregrine books, 1965, str. 64-79.

³⁰ HROCH, Miroslav, HROCHOVÁ, Věra. *Křižáci ve svaté zemi*. Praha: Mladá fronta, 1996, str. 187.

³¹ Pro latinské obyvatelstvo křižáckých států viz. PRAWER, Joshua. *Social classes in the Latin Kingdom: The Franks*. v SETTON, Kenneth M. (hl. editor), HAZARD, Harry H. (editor), ZACOUR, Norman P. (editor). *A History of the Crusades: Volume V, The The impact of the crusades on the Near East*. Londýn: Oxford University Press, 1985, str. 117 – 172.

³² KEDAR, Benjamin Z. *Franks in Levant*. Aldershot: 1991, str. 155-156.

³³ RILEY-SMITH, Jonathan. *The feudal nobility and the Kingdom of Jerusalem, 1174 – 1277*. London: Archon books, 1973, str. 62-63.

řidší na venkově, kde se většinou jednalo o šlechtice a jejich družiny. Etnické složení těchto osadníků byl potom velmi rozmanité, zvláště co se týkalo prostých lidí. Šlechta většinou pocházela z Francie nebo Itálie. V Jeruzalémském království se postupem času vyvinul feudální systém podobný západní Evropě, byť se svými specifiky. Osadníci prostého původu měli samozřejmě lepší postavení než příslušníci původního obyvatelstva, ale jako takoví byli podřízeni buď svému feudálovi, nebo přímo (případ některých velkých měst království) králi. Oproti západní Evropě zde ovšem existuje mnohem větší sociální mobilita. Příkladem může být povýšení do šlechtického stavu, častější v raných dobách křesťanského panství, nicméně se ztrátou území jsou tyto případy řidší. Přisun nových osadníků z Evropy pak byl přímou podmínkou existence státu, neboť úmrtnost byla velmi vysoká, a to i pokud nebereme v potaz v podstatě konstantní váleční stav.

V čele vládnoucí vrstvy stojí osoba panovníka. Od začátku existence království zde existuje princip dědičnosti, i když pozdější znalci práva, většinou z řad šlechty, poukazovali na právo si panovníka zvolit (potvrdit jeho titul). Král byl hlavou soudnictví, udržoval pořádek a stál v čele státní správy. Uděloval léna šlechticům a jmenoval je do úřadů u dvora, a jako takový stál v čele vojska. Hlavní zdrojem královské moci byla jeho doména, tvořená Akkonem, Tyrem a Jeruzalémem. Královská pokladna se také plnila „z výnosu řemesel a zemědělství, měl nejvyšší mincovní právo, pronajímal některé výrobní monopoly (na mýdlo, barvy, cukr) a především těžil z cel a přístavních dávek“.³⁴ Král většinou pobýval v přístavním městě Akkonu, které mělo mnohem příjemnější přímořské klima oproti hlavnímu městu Jeruzalému. Postupem času, přibližně od poloviny 12. století, ztrácí král mnohé své pravomoci ve prospěch mocné šlechty. Vrchol přichází ve 13. století, kdy mocní jeruzalémští baroni, i vlivem dlouhé absence královské přítomnosti, vytvářejí formu jakési „feudální republiky“.³⁵

V Nejvyšším sněmu³⁶ společně zasedali šlechtici, dělící se na barony a rytíře, a také církevní feudálové. V počátečních obdobích velice úzkou královskou radu nahradil za krále Amalricha I. všeobecný sněm.³⁷ Pravomoci sněmu se postupně rozrůstaly. Postupně mezi ně

³⁴ HROCH, Miroslav, HROCHOVÁ, Věra. *Křižáci ve svaté zemi*. Praha: Mladá fronta, 1996, str. 181-182.

³⁵ HROCH, Miroslav, HROCHOVÁ, Věra. *Křižáci ve svaté zemi*. Praha: Mladá fronta, 1996, str. 180.

³⁶ V originále *Haute Cour* viz. SMAIL, R.C. *The Crusaders in Syria and the Holy Land*. Southhampton: Thames and Houston, 1973, str. 39-66 nebo BALARD, Michel. *Les latines en orient*. Paris: 2006, str. 121-127.

³⁷ Rytíři se účastnili jednání *Haute Cour* v důsledku zákona *Assise sur la ligece* [RHC Lois I], který je uváděl do přímé vazby na panovníka.

patřila ražba mincí, výběr daní či jejich odsouhlasení, svolání vojska a také soudní pravomoc (zvláště v případech závažných činů, jako byla velezrada, vražda nebo znásilnění, a také ve sporech mezi jednotlivými feudály). Tato šlechtická privilegia byla zapsána, společně s dalšími zákony, ve sbírce práva zvané *Assises of Jerusalem*³⁸. Oproti západní Evropě zde existovala i takzvaná „městská léna“.³⁹

Významnou složkou obyvatelstva, které patřilo velké množství půdy, byli i církevní preláti.⁴⁰ Prakticky všechny důležité duchovní úřady bez výhrady zastávali latinové. Nejmocnější z nich tvořili společně se šlechtou Nejvyšší sněm. Hlavou jeruzalémské církve byl patriarcha, sídlící v hlavním městě. O stupeň níže se nacházeli čtyři arcibiskupové (z měst Caesarea, Tyros, Petra a Nazareth), a na přibližně 20 biskupů (čelné postavení mezi nimi zaujímal biskup z Akkonu). V království se nacházelo velké množství klášterů, ať již západního nebo východního ritu, vzniklých většinou z královských, ale v některých případech i šlechtických, donací. Mezi ty nejvýznamnější patřily Hora Sion, Olivetská hora anebo Betánie, kam se uchýlovaly význačné šlechtičny. V rámci mnišských řádů zaujímaly zvláštní postavení řády rytířské. Podporovány panovníky, pro něž znamenaly stálý přísun bojovníků ochotných bránit království, patřily mezi velké pozemkové vlastníky. Měli v držení mnoho hradů klíčových pro obranu království (Krak des Chevaliers, Safed, Montfort, Beaufort, Marqab atd.) a jejich komendy se nacházely prakticky v každém významnějším městě.

Největší skupinou nově příchozího obyvatelstva byli lidé neurozeného původu, kterým právo přiřklo status měšťanů. Na jejich práva dohlížely „městské soudy“⁴¹, jejichž úkolem bylo trestat nižší provinění (krádež, napadení). Zároveň řešily i spory, které se týkaly původního obyvatelstva. Mezi nešlechtickými obyvateli vyčnívali příslušníci italských městských států, kteří se usadili na území království. V rámci rozsáhlých privilegií, která si Benátky, Pisa či Janov pro své měšťany vymohli, byli tito lidé souzeni většinou v rámci svých společenství. Královská moc měla po celou dobu existence království s tímto výjimečným

³⁸ Jedná se o nejlépe dochovaný soubor středověkých zákonů a výnosů sněmu. Mezi autory najdeme významné šlechtice jako Jana z Ibelinu, jeho syna Jakuba, Filipa z Novary, Geoffreyho La Tort. Jedná se o výnosy Nejvyššího sněmu [RHC Lois I][RHC Lois II] a dodatky [RHC Lois Appendix].

³⁹ Jednalo se o rytíře usedlé ve městech a pobírající podíl z určitého obchodu, místo toho, aby dostali uděleno území v léno.

⁴⁰ Více k církevní organizaci království viz. RICHARD, Jean. *The political and Ecclesiastical Organisation of the Crusaders States*. v SETTON, Kenneth M. (hl. editor), HAZARD, Harry H. (editor). ZACOUR, Norman P. (editor). *A History of the Crusades: Volume V, The The impact of the crusades on the Near East*. Londýn: Oxford University Press, 1985, str. 193-250.

⁴¹ V originále *Cour de bourgeois* více viz. BALARD, Michel. *Les latines en orient*. Paris: 2006, str. 128-132.

postavením problému, které neulehčovaly ani vztahy jednotlivých komunit mezi sebou.

Nejpočetnější vrstvou obyvatelstva byli lidé, jejichž rodiny žily v Palestině před příchodem křížáků. Jednalo se o muslimy, židy a křesťany vyznávající některou z východních odnoží křesťanství. B. Z. Kedar⁴² jejich počet odhaduje na 300 – 360 tisíc, z toho asi 100 tisíc tvořili obyvatelé měst. Tento počet se týká období před rokem 1187. Nejvíce z nich příslušelo k islámu. Nacházeli se zde jak šíité (většina z nich u pobřeží), tak i sunnité (hlouběji do vnitrozemí). Zvláštní postavení měly dvě muslimské sekty, tajemní drúzové a nebezpeční asasíni v oblasti dnešního Libanonu, jejichž přátelské vztahy a občasná spojenectví s křížáky jim zajistilo speciální výsady. Svébytnou náboženskou skupinou původního obyvatelstva byli také židé. Během 1. křížové výpravy byli stíženi mnohými pogromy, ale i tak bylo jejich postavení v jejich starodávné vlasti pod nadvládou latinů často mnohem lepší než ve zbytku soudobé Evropy. Významnou část obyvatelstva pak představovali původní křesťané žijící na území Palestiny před křížovými taženými. Dělili se na mnoho církví vzešlých z východního křesťanství (jakobité, pravoslavní, nestoriáni či arménská církev). Přestože jedním z původních cílů křížových výprav bylo jejich osvobození od útlaku z rukou nevěřících, pravdou bylo, že povětšinou velice rychle zjistili, že se jedná o změnu k horšímu. Většinou byli ze strany latinských feudálů a církevních hodnostářů utlačováni, například přicházeli o své kostely a modlitebny. Rozdílná byla situace v těch oblastech, kde panovníci potřebovali podporu okolních vládců stejného vyznání. Příkladem by mohla být Antiochie či Edessa, kde se nacházela početná arménská komunita. Mnozí východní křesťané pak sloužili v rámci armády jako pomocné oddíly, povětšinou jako lehká jízda. Mezi východními církvemi zaujímal zvláštní postavení Maronité, kteří uznali papeže za hlavu své církve v roce 1182.

2.3 Život v Zámorí⁴³

Na území křížáckých států vznikla společnost, která se svými zvyky v mnohém odlišovala od zbytku západního světa. Již krátce po vzniku křesťanských států si nově přichozí osvojovali životní styl typický pro oblast východního středomoří. Důvodem k tomu

⁴² KEDAR, Benjamin Z. *Franks in Levant*. Aldershot: 1991, str. 155-156.

⁴³ Více o každodenním životě v Zámorí viz. HOLMES, Urban T. *Life among the Europeans in Palestine and Syria in the Twelfth and Thirteenth Centuries*. V SETTON, Kenneth M. (hl. editor), HAZARD, Harry H. (editor). *A History of the Crusades: Volume IV, The Art and Architecture of the crusaders states*. Londýn: Oxford University Press, 1977.

bylo jak postupné sblíživání s původním obyvatelstvem (byť mnohé zvyklosti museli z pohledu Evropanů vypadat složitě a nepochopitelně), postupně vznikající respekt k muslimským sousedům, tak i každodenní potřeby obyvatel.

Výrazným rysem byla všeobecná přítomnost přepychu. Věci jako koberce, hedvábí, sklo nebo drahý nábytek, v Evropě dostupné pouze nejbohatším vrstvám obyvatelstva, se zde nacházely v každé větší domácnosti. Zatímco na starém kontinentě byla strava velmi skromná, v Zámorí se podávaly vybrané pokrmy a kultura stolování byla na vysoké úrovni. Novinkou bylo také používání příboru. Na západě za hřích považovaná koupel a osobní hygiena se zde brzy staly standardem. Většina latinských příchozích také rychle odložila své nevhodné oděvy a začala se oblékat jako místní obyvatelstvo.⁴⁴

Jak mnozí zjistili, součástí života v Zámorí⁴⁵ byla velká interakce s „nevěřícími“. Historici 19. století hovořili o segregované společnosti, ale je nutné poznamenat, že pravda byla daleko. Přestože obyvatelstvo bylo sociálně rozděleno, stávalo se zcela běžně, že velmoži přijímali do svých služeb muslimy (zvláště jako lékaře, neboť brzy zjistili, že západní medicína za tou východní zaostává) a někteří je počítali mezi své obchodní partnery či dokonce přátele. Za dvě století společného soužití je známo mnoho případů vzájemné koexistence. Vzácností nebyly ani sňatky mezi latiny a ženami pocházejícími z řad místního obyvatelstva nebo s urozenými Arménkami (Balduin I., Balduin II.) či Řekyněmi (Balduin III., Amalrich I.). Méně často se nevěstou stala i pokřtěná muslimka. Samozřejmě mnohem častěji se jednalo o svatby nižších vrstev, ale jak naznačují již zmínění panovníci, ani elita nebyla výjimkou. Tyto formy soužití byly často pro nově příchozí křižáky nepochopitelné a z toho vyplýval ústřední problém celé existence latinských států v Palestině. Zatímco starousedlíkům bylo jasné, že pokud se nenaučí žít v novém prostředí, tak je Zámorí odsouzeno k záhubě, poutníci z Evropy, jejichž přísun byl pro existenci křesťanské enklávy stejně tak nezbytný, spíše přicházeli bojovat s nevěřícími.

Vyšší vzdělanost byla díky kontaktu s vyspělým arabským světem pochopitelná. Do povědomí se dostávaly myšlenky blízkovýchodních filozofů, matematiků nebo lékařů. Mnoho velmožů a kupců se naučilo arabsky nebo židovsky, a míra negramotnosti byla, zvláště mezi šlechtou, mnohem nižší než v Evropě.

Dalším výrazným rysem života v Palestině bylo postavení žen ve společnosti. Žena mohla držet léno, měla ovšem povinnost se opět provdat pokud ovdověla a pokud otálela, případného manžela ji do určité doby vybral panovník To souviselo s potřebou mužů jako

⁴⁴ HROCH, Miroslav, HROCHOVÁ, Věra. *Křižáci ve svaté zemi*. Praha: Mladá fronta, 1996, str. 174.

⁴⁵ Z francouzského originálu *Outremer*. Běžný soudobý termín označující křesťanské státy v Palestině a Sýrii.

bojovníků, ale také s tím, že v této oblasti se dospělosti dožívaly spíše dívky. To vedlo k častému dědictví majetku po přeslici. Nicméně mnoho mužů v Evropě toužilo po sňatku s bohatou dědičkou v Zámorí.

2.4 Obchod⁴⁶

Obchod byl jedním ze základních aspektů života v latinských státech v Palestině. Pro Jeruzalémské krále představoval většinu jejich příjmů. Část těchto zisků byla ze zboží vyváženého přímo z Palestiny, jako například látky (purpurové barvy, plátna, protkávaná hedvábí) byly velmi žádanou komoditou, stejně jako tropické ovoce, sklo nebo cukr, který představoval největší vývozní artikl. Většina v Evropě zkonsumovaného cukru mezi lety 1100 – 1300 prošla Akkonem nebo Tyrem.⁴⁷

Ovšem zdaleka největší zisky získával panovník z cel a poplatků. Většina nejvýznamnějších obchodních stezek se sice Palestině vyhýbala (námořní cesta vedla z Indie po Rudém moři do Egypta a pak případně dále do Evropy), ale i tak velký počet kupců navštěvoval města království. Perlou byl Akkon, jímž procházelo největší množství zboží. Nacházel se zde nejvhodnější přístav v Palestině. Vrcholu obchod dosáhl v 80. letech 12. století.

Po celou dobu existence křižáckých států byl ovšem obchod skoro výhradně v rukou italských námořních republik (Benátky, Janov, Pisa, Amalfi, ale také třeba Marseille z těch neitalských). Rozsáhlá privilegia, která tyto městské státy získaly na počátku křížových tažení výměnou za námořní pomoc, omezovala možnosti panovníka získat z obchodu větší příjmy. Už od počátku byly jejich motivy pro pomoc křižákům vedeny obchodními zájmy. Nicméně se ukázalo, že objem zboží v Palestině není takový jako v jiných oblastech (Egypt, Byzanc). Na druhou stranu jim zde hrozilo mnohem menší riziko. Obchod s Levantou v jejich případě s pádem křesťanského panství rozhodně neskončil, ba naopak. I muslimové měli zájem vyvážet skrze města na palestinském pobřeží své exportní artikly do Evropy.

---

⁴⁶ RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: Volume 3, The Kingdom of Acre and the Later Crusades*. Londýn: Peregrine books, 1965, str. 351 – 366.

⁴⁷ HROCH, Miroslav, HROCHOVÁ, Věra. *Křižáci ve svaté zemi*. Praha: Mladá fronta, 1996, str. 180.

3. Dějiny Zámoří 1099 -1187

3.1 Ochránce božího hrobu 1099 - 1100

17. července 1099 se sešli vůdci 1. křížové výpravy, aby vyřešili naléhavé problémy jako ubytování křížáků, odklizení mrtvých těl apod. Jedním z účastníků porady byla vznesena otázka volby krále. Po protestech z řad církevních představitelů se nejdříve probírala otázka nového jeruzalémského patriarchy, nicméně pro absenci výraznějších osobností z řad církve a pro spory mezi jednotlivými frakcemi v křížáckém vojsku, byla odsunuta. Jelikož za celým křížovým hnutím stála církev, zdálo by se logické, že právě jí bude patřit nejvyšší autorita na nově získaných územích. Nicméně muž, který znal nejlépe záměry Urbana II., biskup a papežský legát Adhémar z Le Puy, byl po smrti. Papež sice již jmenoval jeho nástupce, kterým byl Daimbert, arcibiskup z Pisy. Ten však nebyl přítomen, neboť se právě nacházel na palubě lodi do Svaté země, kam dorazil až v září 1099. Ze všech vůdců 1. křížové výpravy jich v Jeruzalému bylo přítomno šest – Raymond z Toulouse, Godefroi z Bouillonu, Eustach z Boulogne, Robert Flanderský, Robert Normanský a Tancred. Eustach, který stál vždy v pozadí za svým mladším bratrem Godefroiem, a Tancred, který měl příliš málo příznivců, nebyli vhodnými kandidáty. Oba Robertové si přáli navrátit se co nejdříve do Evropy. Reálnou šanci získat královskou korunu měli tedy dva muži, Godefroi a Raymond. Pro prvního z nich mluvilo jeho společenské postavení, jeho zbožnost a válečná zručnost, naopak v Raymondův prospěch hovořila jeho pověst státníka, jeho zkušenosti, bohatství a jeho přátelství se všemi respektovaným zesnulým biskupem Adhemarem. Přes výrazné výhrady vůči jeho osobě (nepopulární pro-byzantská politika, osobní arogance, podpora „svatého kopí“ atd.) byla Jeruzalémská koruna voliteli (o jejichž složení prameny nepodávají přesné zprávy, ale pravděpodobně se jednalo o významné rytíře a klérus) nabídnuta právě Raymondovi. Nicméně Raymond tuto poctu odmítl se slovy, že nemůže na hlavě nosit korunu zlatou ve městě, kde Kristus nosil korunu trnovou. Pravděpodobně se oprávněně domníval, že nabídka nebyla myšlena upřímně a také předpokládal, že tím znemožní vládu svého soka Godefroie. Ten však velice vychytrale nabídku přijal, nehodlal však vládnout z titulu krále. Stal se z něj tedy *Advocatus sancti sepulchri*.⁴⁸ Brzy poté Godefroi získal Davidovu věž, kterou měl v

⁴⁸ Tento velmi řídký titul, kterým je titulován například v dopise papežského legáta Daimberta před jeho příjezdem do Palestiny, doslova znamená Ochránce božího hrobu.

držení hrabě z Toulouse. Raymond, těmito tahy zcela vyšachován, odtáhl se svými muži vykonat pouť k řece Jordánu. Jeho nepřítomnost pak umožnila volbu nového jeruzalémského patriarchy, kterým se stal Arnulf z Rohes, kaplan Roberta Normanského.

Nicméně křesťanští vůdci byli brzy nuceni odložit své spory stranou. Z Egypta táhlo vojsko Fátimovského chalífátu vedené vezírem al-Afdalem. Přes počáteční výhrady si všichni uvědomovali křehkost nového panství a spojili své síly proti vnějšímu nepříteli. Tankredovi a Eustachovi se podařilo nedaleko města Ramleh zajmout egyptské zvědy a zjistili tak podrobnosti ohledně nepřátelského vojska. Nedaleko města Askalon pak došlo 12. srpna 1099 k bitvě, ve které křižáci, těžící z momentu překvapení, zničili al-Afdalovu armádu prakticky beze zbytku.⁴⁹ Tím to vítězstvím byla existence křižáckých států v Palestině zajištěna. Godefroi a jeho druhové vstoupili triumfálně s mohutnou kořistí do Jeruzaléma. Jedinou kaňkou byla ztráta možnosti získat město Askalon, jehož muslimští obyvatelé nabídli možnost kapitulace Raymondovi. Godefroi to rázně odmítl s tím, že se musí vzdát jemu osobně, čímž natolik znechutil oba Roberty, že mu odmítli poskytnout pomoc při obléhání a společně s Raymondem opustili křesťanský tábor. Ochránce božího hrobu byl tak nucen odtáhnout od Askalonu s nepořízenou a křesťané ztratili ideální příležitost zmocnit se města, které jim po následujících padesát let bylo trnem v oku.

Novému vládci tím však starosti neubyly, spíše naopak. V průběhu září odtáhly z Jeruzaléma oddíly Raymonda, který se vydal na sever vydobýt si vlastní panství, a obou Robertů, kteří vyrazili zpět do Evropy. S Godefroiem zůstal pouze Tankred a jejich vojsko nečítalo o moc více než 300 rytířů a 2000 pěších bojovníků. Křesťanské panství se skládalo pouze z Jeruzaléma, Jaffy, Lyddy, Ramlehu, Betléma a Hebronu. Oba vůdci se brzy jali rozšiřovat své panství. Tankred vytáhl na sever a k nově vzniklému státu připojil Galileu, jejímž knížetem se stal (vládce Galileje byl poté druhou osobou hned po panovníkovi).

Raymond, beroucí svou přísahu císaři Alexiovi vážně, na severu přerušil obléhání byzantského přístavu Lattakie Bohemondem z Antiochie a pisánskou flotilou v čele s legátem Daimbertem z Pisy. Zde nám poprvé na scénu vstupuje jak tento významný prelát, tak i italské městské státy, které budou během celé existence Zámoří hrát velmi významnou roli. Po celou dobu své existence totiž křižáci nedisponovali početnější flotilou a byli tak prakticky naprosto závislí na podpoře italských signorií, které si svou pomoc nechaly vždy bohatě vynahradiť pomocí privilegií a výhod. Pro budoucí panovníky to znamenalo značné komplikace jak v

---

⁴⁹ HOUSLEY, Norman. *Fighting for the Cross: Crusading to the Holy Land*. London: Yale University Press, 2008, str. 7.

rámci právního systému, tak i v otázce finančních zisků. Po neúspěchu u Lattakie se Daimbert s Bohemondem rozhodli vykonat cestu do Jeruzaléma. Připojil se k nim i Balduin z Edessy, který chtěl stejně jako Bohemond splnit poutnickou povinnost. Všichni velmoži strávili vánoční svátky v Jeruzalémě a Betlému, načež se Bohemond a Balduin chystali k cestě zpět na sever. Godefroi využil jejich přítomnosti k pokusu přesvědčit co nejvíce rytířů z jejich družin, aby zůstali ve Svaté zemi. Ve městě zůstal ovšem arcibiskup Daimbert. Ten prohlásil volbu Arnulfa z Rohes za neplatnou a sám usedl na patriarchální stolec. Ještě před odchodem mu slib věrnosti složil Bohemond a nakonec tak učinil i Godefroi.

Již na podzim roku 1099 se Godefroi pokoušel obsadit přístavní město Arsuf. Nakonec byl nucen obléhání opustit. Na jaře roku 1100 ho ovšem obnovil a donutil Arsuf k uznání jeho svrchovanosti. Další města na palestinském pobřeží následovala (Askalon, Caesarea, Akkon), stejně jako několik emírů z oblasti Zajordánska. Postupně se mu tak dařilo nové panství upevňovat. V červnu 1100 se dozvěděl o tom, že v přístavu Jaffa přistála benátská flotila. Godefroi, jehož mohli Benátčané zbavit závislosti na Daimbertových Pisáncích, vyrazil, aby je přivítal. Cestou onemocněl a po jednáních byl na nosítkách přenesen do Jeruzaléma. Brzy začínalo být jasné, že nemoc je smrtelná. Arcibiskup Daimbert, který měl po Godefroivě smrti příslibenu Jaffu a Jeruzalém, netrpělivě čekal na jeho smrt. Na začátku července se Ochránci na chvíli přilepšilo a byla naplánována výprava na Akkon, které se zúčastnil i patriarcha. To se nakonec ukázalo jeho osudovou chybou. 18. července Ochránce božího hrobu a první vládce latinského Jeruzaléma skonal.⁵⁰

---

⁵⁰ RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: Volume 1, The First Crusade and the Foundation of the Kingdom of Jerusalem*. Londýn: Peregrine books, 1965, str. 316

3.2 Expanze království (1100 – 1143)

3.2.1 Balduin I. Jeruzalémský (1100 - 1118)

Ve své poslední vůli Godefroi hodlal splnit svůj slib legátovi Daimbertovi. S tím se ale naprosto nehodlali smířit jeho muži. Chtěli za vládcu světského panovníka, nikoli preláta. Velitel posádky, Gautier z Gray, sám na smrt nemocný, obsadil Davidovu věž a vyslal poselstvo k Balduinovi z Edessy. Zároveň se pokusil udržet informaci o Godefroivě smrti v tajnosti, ale bezúspěšně. Benátský posel brzy tuto novinu sdělil vojsku připravujícímu se na tažení k Akkonu. Daimbert, jistý si svou pozicí, po konzultaci s Tankredem usoudil, že návrat do Jeruzaléma není nutný a armáda oblehla Haifu, kterou se podařilo dobýt 25. července. Daimbert poté vyrazil do Jeruzaléma a když zjistil, že Lotrinčané mu město nevydají, tak vyslal posly k Bohemondovi do Antiochie, kterého žádal, aby přijel na jih a podpořil ho.

Legátův posel však svou zprávu Bohemondovi nikdy nepředal. Nejenom že byl cestou zastaven v Lattakii muži věrnými Raymondovi z Toulouse, ale také Bohemond měl své vlastní problémy. Ve snaze rozšířit své panství vytáhl proti danišmendskému emírovi Maliku Ghazimu, byl od něj poražen, a společně se svým bratrancem Richardem ze Salerna odveden do zajetí. Těsně předtím dal jasně najevo svůj vztah k Byzantincům. Sesadil ortodoxního patriarchu Jana a na jeho místo dosadil Bernarda z Valence. Ortodoxní klérus poté v exilu zvolil nového patriarchu ze svých řad.

Nastalou situaci musel vyřešit Balduin z Edessy. Zahnal Malika Ghaziho od hradeb města Melitene, které emír po vítězství obléhal. Až po svém návratu do Edessy na konci srpna se dozvěděl o smrti bratra a o pozvání k převzetí dědictví. Svě hrabství předal bratranci Balduinovi z Le Bourg a přes Antiochii, kde uspořádal místní poměry, se vydal do Jeruzaléma. Muslimové z Damašku byli pevně rozhodnutí mu cestu překazit a na jih od Tripolisu se strhla bitva, ve které Balduin damascénské porazil a po dlouhé cestě dorazil 9. listopadu 1100 do Jeruzaléma. Balduin neměl takové zábrany jako jeho bratr. Přijal královský titul a jeho velkolepá korunovace za prvního Jeruzalémského krále proběhla na Vánoční svátky roku 1100.⁵¹ V jeho osobě na jeruzalémský trůn usedla osoba velkých schopností. Godefroi byl uctíván jako zakladatel království, a také pro svou statečnost a zbožnost. Balduin

---

⁵¹ TYERMAN, Christopher. *God's war: a new history of the Crusades*. USA: Harvard University Press, 2008, str. 201

vynikal odvahou v boji, nicméně zbožnost u něj ustoupila praktičnosti a politické prozíravosti. Vévoda z Bouillonu se později stal napůl mýtickou postavou, jedním ze základních kamenů křížáckého mýtu, ale byl to právě Balduin, který z několika nesourodých držav v okolí Jeruzaléma vytvořil pevné a prosperující království.

Brzy po korunovaci se Balduin částečně usmířil se svými politickými protivníky, patriarchou Daimbertem a Tankredem. Patriarchu potvrdil v jeho úřadu poměrně okamžitě, s Tankredem nebylo tak lehké pořízení, ale v březnu roku 1101 našli shodu. S Bohemondovým zajetím byla Antiochie bez vládce a Tankred přijal pozici regenta. Své Galilejské državy odevzdal Balduinovi a odešel na sever.⁵²

Jak se zprávy o dobytí Jeruzaléma šířily Evropou, více a více mužů skládalo slib cesty do Svaté země. Pro nového krále Balduina I. byly posily ze západu nezbytné, protože k upevnění své pozice potřeboval přejít do ofenzívy a se svými nepoččetnými silami toho nebyl schopen. Celkem tři výpravy se v roce 1101 vydaly do Svaté země, souhrnně jsou nazývány podle tohoto roku. První z nich vedená Štěpánem z Blois, snažícím si napravit pověst pošramocenou po útěku od Antiochie, Štěpánem, hrabětem Burgundským, a Hugem, biskupem ze Soissons, se v Konstantinopoli spojila s výpravou Lombardskou pod Anselmem z Buis, arcibiskupem Milánským. Zde přijala za vrchního velitele Raymonda z Toulouse, který trávil zimu u císaře Alexia. Tažení Malou Asií se postupně proměnilo v peklo, Raymond nebyl schopen své muže ovládat a ti se vydali osvobodit Bohemonda ze zajetí danišmendského emíra Malika Ghaziho. Ten se spojil se sultánem Kiličem Arslanem a v bitvě u Mersivanu výpravu rozprášil. Stejný osud potkal i další dvě výpravy, menší v čele s hrabětem Vilémem II. z Nevers, i tu větší, pod velením Viléma IX. Aguitánského, Welfa Bavorského a Huga z Vermandois. Turkům se podařilo je ve dvou bitvách nedaleko města Heracleie zcela zničit. Reputace Raymonda z Toulouse byla ztracena, pozemní cesty Malou Asií byly opět pevně v rukou Turků a hlavně místo tolik kýžených posil dorazila do Svaté země pouze hrstka vůdců s družinami. Velká šance na posílení nového panství byla promarněna.⁵³

Na začátku jara roku 1101 Balduin zaútočil na muslimské karavany putující po Palestině. Získal tím u okolních muslimských států respekt a vyslanci měst na pobřeží mu k nohám skládali tribut. Tyto dary ovšem nevykoupili obyvatelé Arsufu a Caesareje, které

---

⁵² RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: Volume 2, The Kingdom of Jerusalem and the Frankish East*. Londýn: Peregrine books, 1965, str. 36

⁵³ MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křížových výprav*. Praha: Argo, 2013, str. 88

Balduin, po získání podpory od Janovanů, připojil během roku 1101 ke svému panství. V momentě, když dokončil obléhání Caesareje, egyptská armáda opět vytáhla do pole s úmyslem křižáky vyhnat. Balduin se jí postavil v první bitvě u Ramlehu a slavil vítězství. Hned následujícího roku došlo k druhé bitvě u Ramlehu. Balduin byl poražen a v přestrojení se po mnoha peripetiích dostal do Jaffy, kde shromáždil jednotky a vedl výpad z města, který muslimy zcela překvapil. Jeruzalémský král byl opět pánem situace. V předchozí bitvě ovšem zahynulo mnoho křesťanských velitelů, včetně Štěpána z Blois, Štěpána Burgundského a dalších.

Ještě před úspěchem u Jaffy vyslal Balduin posly na sever, k Tancredovi a Balduinovi z Le Bourg, aby mu přišli co nejrychleji na pomoc. Přesto, že ji nakonec nepotřeboval, využil jejich přítomnosti k vyřešení problému se svým politickým protivníkem, arcibiskupem Daimbertem. S tím byl v konfliktu už od jara roku 1101, kdy ho před novým papežským legátem Mauricem z Porta obvinil ze zpronevěry peněz posílaných z Evropy pro potřeby chrámů a poutníků. Maurice zbavil Daimberta titulu patriarchy a ten odešel do Antiochie, kde mu útočiště poskytl Tankred. S ním se teď vrátil a žádal svoji pozici zpět. Balduin souhlasil, ale hned po příjezdu nového papežského vyslance, pařížského kardinála Roberta, požádal o synodu, na níž by komplikovaná situace byla vyřešena. Na této synodě potom Daimberta opět obvinil a čelní preláti ho definitivně zbavili úřadu. Pisánský arcibiskup odešel do Antiochie a později do Říma, kde si u papeže vymohl zvrácení rozsudku, ale před návratem do Svaté země zemřel v roce 1107. Situace ohledně patriarchátu se uklidnila až v roce 1108, kdy se patriarchou stal vážený Gibelin ze Sabranu, arcibiskup z Arles.

Jeho nejdůležitějším úkolem nicméně zůstávalo získání přístavů na pobřeží a vytvoření obhajitelných hranic. Roku 1103 bezúspěšně obléhal Akkon, ale roku 1104 se mu konečně podařilo s janovskou pomocí město dobýt. Akkon se brzy stal po Jeruzalému nejdůležitějším a nejbohatším městem království. V Palestině se jednalo o jediný přístav využitelný za jakéhokoliv počasí. V roce 1105 došlo k poslednímu egyptskému pokusu o vyhnání křesťanů. Vojska se střetla, kde jinde než u Ramlehu, v již třetí bitvě a Balduin opět zvítězil. Egypťané se poté omezili na menší nájezdy na jeruzalémské území, ale větší tažení již nepodnikli. Balduin mohl dále rozšiřovat své panství. Jeho pokusy o dobytí Sidonu v letech 1106 a 1108 ovšem skončily bez úspěchu. V roce 1109 bylo Balduinovy přítomnosti třeba na severu, kde bylo nutno vyřešit spory mezi jednotlivými křižáckými vůdci.⁵⁴

V letech, kdy nový král upevňoval svou pozici, v Antiochii a Edesse se situace

---

⁵⁴ MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křižových výprav*. Praha: Argo, 2013, str. 93

komplikovala. Po Bohemondově zjetí se Tankred stal regentem Antiochie. Ten jako nejnebezpečnějšího protivníka viděl Byzanc, a proto zahájil útok proti přístavu Lattakia a městům na pobřeží Kilíkie. Během následujících deseti let se jejich příslušnost několikrát změnila, definitivně byla tato místa připojena k Antiochii až v letech 1108 a 1109. Tankredovi se dále dařilo rozšiřovat antiochijské území. Podobně si vedl i Balduin z Lebourg, vládce Edessy, který velmi dobře vycházel s místní populací. Získal i schopného pomocníka v osobě Joscelina z Courtenay, který získal v léno významnou pevnost Turbessel. Balduinovi brzy došla trpělivost s Tankredem, a proto vyjednal Bohemondovo propuštění ze zjetí a dokonce zaplatil velkou část výkupného. Na jaře roku 1103 byl Bohemond na svobodě a opět převzal vládu nad Antiochií.⁵⁵ Roku 1104 pak obsadil byzantské město Marash v severní Kilíkii. Ve stejné době se křižáčtí vůdci dohodli na společném útoku na město Harran, jehož obsazení by rozdělilo muslimské síly na severu a na jihu. Muslimští vládci Sokman a Jekermiš zapoměli na své osobní rozepře, spojili své síly a v bitvě u Harranu křižáky porazili. Antiochijským se podařilo ustoupit, ale vojsko z Edessy bylo prakticky zničeno a Balduin s Joscelinem padli do zjetí. Tankredova rychlá reakce zachránila Edessu, když odrazil útok na město, a proto byl jmenován regentem Edessy. Ani on, ani Bohemond neudělali nic pro záchranu svých druhů, kteří pak strávili dlouhé roky v zjetí. Ke konci roku 1104 se Bohemond odhodlal k cestě do Evropy, z níž se, což nikdo netušil, neměl už nikdy vrátit.⁵⁶ Tankred opět převzal Antiochii a regentem v Edesse byl jmenován jeho vzdálený bratranec Richard ze Salerna. Tankred si v Antiochii počínal velice schopně. V roce 1105 vytáhl na jih a porazil Ridwana z Aleppa v bitvě u Artahu. Následnou mírovou smlouvou získal území okolo měst Albara a Maaratu. Následujícího roku oblehl Apameu a v září ji obsadil. V letech 1106 – 1107 zemřeli jak danišmendský vůdce Malik Ghazi, tak sultán Kilič Arslan. Jejich smrt, která vrhla muslimské státy na severu do víru nepořádku a nástupnických sporů, hrála Tankredovi do karet. V letech 1107-1108 byli postupně propuštěni Joscelin a Balduin. Tankred jim odmítl vrátit jejich državy v Edesse, a proto zburcovali arménskou populaci, u níž byli Richard s Tankredem velmi nepopulární, a podařilo se jim donutit je k opuštění města. V roce 1108 došlo poprvé v historii křižáckých států k bitvě, kde na obou stranách stáli muslimové společně s křesťany, nedaleko města Menbij. Tankred společně s damascénskými se utkal s Balduinem a jeho

⁵⁵ MAALOUF, Amin. *The Crusades through Arab Eyes*. London: Saqi books, 2006, str.68 - 69

⁵⁶ Bohemond poté cestoval po Evropě, kde se snažil získat podporu pro tažení proti Byzanci. U francouzského dvora získal nevěstu pro sebe (Konstancie Francouzská) i pro Tankreda (Cecilie Francouzská). Výpravu proti Byzanci skutečně, uskutečnil, byl Alexiem zajat a roku 1108 musel podepsat potupnou smlouvu v Devolu. Následně odešel na svá panství v jižní Itálii, kde potupen zemřel roku 1111.

mosulskými spojenci. Tankred opanoval bitevní pole, nicméně tato situace donutila krále Balduina I. k činům.

Rozmíšky mezi křesťanskými vůdci ovšem vyvstaly i před Tripolisem. Po neúspěchu výprav z roku 1101 přistál Raymond z Toulouse v Antiochii, kde byl zadržen Tankredem. Až na apel ostatních vůdců, a po slibu nevměšování se do antiochijských záležitostí, byl propuštěn. V Lattakii se setkal se zbytkem svých mužů, kterých bylo pouze okolo 300, a se svojí ženou Elvírou. Všichni společně vytáhli směrem na jih s cílem vytvořit si vlastní územní celek v okolí Tripolisu. V únoru 1102 obsadil Tortosu, ze které učinil základnu pro své výboje. V bitvě se střetl s dvacetinásobnou přesilou muslimů z Damašku, Homsu a Tripolisu, a proti všem předpokladům slavil vítězství. S tak malým počtem mužů nicméně nemohl doufat v obsazení města Tripolis silou, proto strávil rok 1103 obsazováním přístupů k městu. S pomocí Janovanů obsadil město Jebail a poté oblehl Tripolis. U přístupu k městu postavil mohutný hrad nazvaný Mons Peregrinus. Při muslimském protiútokem na hrad byl zraněn a po pár měsících, v únoru 1105, skončil. Raymondovo dědictví bylo velmi problematické. Raymond po sobě zanechal několika měsíčního synka Alfonsa-Jordana. Bylo ovšem jasné, že mladý stát ve válečném stavu nemůže být řízen nemluvnětem, a proto se regentství ujal Raymondův příbuzný Vilém-Jordan, hrabě z Cerdagne. Raymondovi evropské državy mezitím spravoval jeho starší, pravděpodobně nemanželský, syn Bertrand. Když se toulouská šlechta dozvěděla o existenci legitimního dědice, pozvala hraběnku vdovu Elvíru i se synkem zpět do Evropy. Zde došlo k dohodě mezi ní a Bertrendem, kdy vyměnila Toulouse za panství v Libanonu. Bertrand se vydal na východ a po jeho příjezdu se dostal do sporu s Vilémem-Jordanem, který se nechtěl vzdát svých území. Bertrand oblehl jak jeho, tak i Tripolis, a situace se velice zkomplikovala.

Právě z těchto důvodů svolal Balduin I. schůzku všech vůdců před obléhaným Tripolisem na červen roku 1109. Zde se ukázalo, jakou autoritu si Jeruzalémský král do této chvíle vydobyl. Donutil Tankreda k navrácení Edessy a usmíření s Balduinem z Le Bourg a Joscelinem. Dědictví po Raymondovi bylo rozděleno mezi Viléma-Jordana a Bertranda. Spojená křesťanská armáda poté pokračovala v obléhání města. Emír Tripolisu, který v předcházejících měsících podnikl cestu po muslimském světě v neúspěšné snaze sehnat pomoc, 12. července 1109 kapituloval. Janované byli za svou pomoc bohatě odměněni a jeden z nich, Guy Embriaco, se stal pánem Jebailu. Krátce po obsazení Tripolisu zahynul za velmi podezřelých okolností Vilém-Jordan a Bertrand tak získal celé dědictví.⁵⁷ Stal se hrabětem z

---

⁵⁷ RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: Volume 2, The Kingdom of Jerusalem and the Frankish*

Tripolisu, čímž vznikl poslední z křižáckých států v Palestině. Bertrand vládl svému hrabství až do roku 1112, kdy zemřel a hrabětem se stal jeho syn Pons. Ke konci roku 1112 zemřel i Tankred, jedna z nejzajímavějších postav úvodního desetiletí křižáckých států. Za svého nástupce si vybral Rogera ze Salerna, syna Richarda ze Salerna, který ovšem musel slíbit, že bude vládnout jako regent ve jménu Bohemondova malého synka, Bohemonda II. Ale Roger na jeho práva moc nehleděl a nechával se titulovat jako kníže. Balduin z Edessy se rozhádal se svým bratrancem Joscelinem, kterého vyhnal z jeho panství v Turbesselu. Joscelin se úchytil k Balduinovi I., který ho jmenoval vládcem Galileje. Muslimský pokus o dobytí Edessy roku 1114 selhal. Roku 1115 přitáhla do Sýrie velká armáda seldžuků z východu, kterou vyslal sultán Mohamed, vládce Bagdádu, pod velením svého generála Bursuka ibn Bursuka. Ten se v bitvě u Tel-Danithu střetl s Rogerem a Balduinem z Edessy a velké muslimské vojsko bylo rozprášeno. S odražením Bursukovy armády a sultanátem v Ikoniu v rozpadu se hlavními protivníky křesťanů stali vládci Aleppa a Damašku, společně s menšími emiráty. Když pak Balduin z Edessy obsadil v letech 1115-1116 většinu sousedních arménských knížectví, byla moc Franků v Sýrii na svém vrcholu.

Po návratu do Jeruzaléma pokračoval Balduin v rozšiřování svého panství. V roce 1110 oblehl Bejrút, který se mu podařilo dobýt, a později v témže roce, s pomocí norského krále Sigurda, dobyl i Sidon. Mezitím byl nucen vyrazit na sever, kde byly severní državy ohroženy novou muslimskou koalicí, ale ta se stáhla okamžitě, jak zjistila, že v poli je spojené křesťanské vojsko. Stejná situace nastala i příštího roku a muslimská koalice se opět rozpadla po Balduinově příchodu. Také musel znovu usmiřovat Tanreda s Balduinem z Edessy. Ze všech měst na pobřeží v muslimských rukou zůstával pouze Askalon a Tyros. Obě města se neúspěšně pokusil dobýt v roce 1111, nicméně se mu pouze podařilo ukořistit několik bohatě naložených karavan. V roce 1113 podnikl neúspěšné tažení proti Damašku, kde byl poražen, ale, se získáním podpory ostatních knížat, se mu podařilo donutit muslimy k ústupu. Smrti významných osobností v muslimském táboře a již tradiční spory o následnictví poté situaci významně uklidnily. V následujících letech Balduin I. zaměřil svou pozornost na oblasti na jih a na východ od Jeruzaléma. V roce 1115 sem podnikl několik výprav. K zajištění pozic v Zajordánsku postavil mohutný hrad Montreál a táhl až k Akabskému zálivu, kde obsadil přístav Aila a na ostrově před ním vybudoval pevnost Ille de Graye. Tím se mu podařilo geograficky rozdělit muslimský svět na dvě části a všechny karavany z východu do Egypta nyní musely projít přes křesťanské území. K definitivnímu odříznutí Tyru po souši postavil

---

East. Londýn: Peregrine books, 1965, str. 70

další hrady Toron a Scandelion. V roce 1118 se odhodlal k mnohem odvážnějším podnikům, k útoku na Egypt. Krátce po překročení hranic onemocněl a byl nesen zpět do Jeruzaléma. Cestou se mu ještě více přitížilo a 2. dubna 1118 skonal, kousek za hranicemi království, které vybudoval z ničeho.⁵⁸

Balduin I. je bezesporu impozantní postavou dějin křižáckých států. Jeho odvaha, odhodlání a politická předvídavost, společně s jeho tvrdostí a schopností získávat peníze, byly v počátcích existence křesťanského panství neocenitelné. Během vlády rozšířil svá území, uspořádal poměry uvnitř království, uklidnil nevyjasněný vztah mezi korunou a církví, získal respekt původních křesťanů, jejichž práva respektoval, a kterých se zastával proti latinské církvi, i muslimů, pro které byl velkým, ale čestným protivníkem. Největší rozpory v souvislosti s jeho osobou budila jeho neuspořádaná rodinná situace. Jeho první manželka Godvera z Toeni zemřela i s jejich společnými dětmi během tažení 1. křížové výpravy. Aby upevnil svou pozici v Edesse, uzavřel manželství s arménskou šlechtičnou Ardou. V okamžiku, kdy se stal vládcem Jeruzaléma, nebylo pro něj manželství s Arménkou dále výhodné. Zdá se, že se oba vyžívali v mimomanželských aférách, a proto postupně došlo k odluce. Balduin se vrátil k milostným aférám a Arda odcestovala do Konstantinopole, kde podle všeho dělala to samé. K rozvodu nicméně nikdy nedošlo. Proto Balduinova třetí svatba s bohatou vdovou a bývalou regentkou Sicílie Adélou del Vasto vzbudila takové pozdvižení. Stejně jako její požadavek, aby se v případě, že by manželství zůstalo bezdětné, stal Balduinovým nástupcem její syn z prvního manželství Roger Sicilský. Papež Paschal II. okamžitě potrestal patriarchu Arnulfa z Rohes (1112-1118) prostřednictvím svého legáta za posvěcení bigamie a sesadil ho z úřadu. Ten se jel hájit svoji věc do Říma, uspěl a po návratu neustále krále přemlouval, aby Adélu zapudil. Balduin, který mezitím utratil Adélino obřívěno a zjistil, že zůstal s postarší manželkou, ani tolik neprotestoval. I přes ztrátu sicilského společenství prohlásil manželství za zrušené.

Jelikož děti z prvního manželství byly po smrti a další dvě manželství dědice nepřinesla, bylo otázkou, kdo se stane Balduinovým nástupcem. Jednou z možností byl nejstarší bratr Eustach, žijící v Evropě. Většina členů královského koncilu, v čele s Joscelinem z Courtenay, novým princem z Galileje, navrhovala kandidaturu Balduina z Edessy. Byl královým bratrancem, byl jedním z posledních vůdců 1. křížové výpravy a během své vlády v Edesse mnohokrát ukázal své panovnické schopnosti. Když se navíc neočekávaně objevil v

---

⁵⁸ MAALOUF, Amin. *The Crusades through Arab Eyes*. London: Saqi books, 2006, str. 94

Jeruzalémě krátce po králově smrti, bylo rozhodnuto.⁵⁹ 14. dubna 1118 proběhla korunovace Balduina z Le Bourg, hraběte z Edessy, na krále Jeruzaléma.

3.2.2 Balduin II. (1118 - 1131)

Balduin II. byl zkušeným křižákem a stejně jako jeho předchůdce schopným organizátorem. Nechyběly mu ani válečnické schopnosti ani velká osobní zbožnost. Oproti svému předchůdci nedisponoval takovou osobní aurou moci a autority, avšak snadno ji nahrazoval svou lstivostí a sebekázní. Jestli byl v něčem skutečně výjimečným, tak ve svém uspořádaném rodinném prostředí. Ještě jako hrabě z Edessy se oženil s arménskou šlechticnou jménem Morphia a byl jí zcela oddán, stejně jako ona jemu. Porodila mu postupně čtyři dcery (Melisendu, Alici, Hodiernu a Jovettu).

Okamžitě po nástupu na trůn přenechal Edessu svému příteli Joscelinovi, se kterým se usmířil. Pro důležité území, kterým hrabství bezesporu bylo, představoval Joscelin skvělou volbu. Nedlouho po korunovaci zemřel patriarcha Arnulf a do funkce byl zvolen Gormond z Picquigny, schopný a zbožný prelát, ve kterém Balduin získal cenného spojence. Klidná situace se drasticky změnila v roce 1119. Roger ze Salerna vytáhl s celou antiochijskou armádou do pole proti Ilgházimu, vládci Aleppa. Přesto, že vyslal posly k Balduinovi se žádostí o pomoc, nečekal na posily z Jeruzaléma. Na pláni Sarmeda byl Ilgházím obklíčen a v bitvě, známé jako Ager Sanguinis, bylo celé jeho vojsko 28. června prakticky zničeno a sám Roger padl. Naštěstí pro Antiochii Ilghází místo toho, aby táhl na město a obsadil ho, raději slavil své velké vítězství. Triumf to byl bezpochyby obrovský. Když se o novinu dozvěděli Balduin společně s hrabětem Ponsem z Tripolisu, spěchali co nejrychleji do Antiochie, kde velení převzal patriarcha Bernard z Valence. Dědicem knížectví byl desetiletý chlapec Bohemond II., žijící s matkou v Itálii. Balduin se stal souhlasem obyvatelstva jeho regentem. Uprázdňená léna rozdělil svým rytířům s respektem k dědicům padlých bojovníků. Poté vytáhl do pole proti muslimům, kteří dobývali franské hraniční pevnosti Athareb a Zerdana. U vesnice Hab došlo 13. srpna k bitvě, po které obě strany prohlašovaly vítězství za své. Ztráty byly na obou stranách vysoké, nicméně Balduinovi se podařilo přinutit muslimskou armádu k ústupu, a po bitvě získal zpět většinu pevností dobytých v předcházejících týdnech stoupenci islámu. Jeho rychlá reakce zachránila Antiochii pro křesťany, nicméně ztráta antiochijských

---

⁵⁹ OLDENBOURG, Zoé. *The Crusades*. Londýn: Phoenix Press, 2001, str. 245.

bojovníků na Ager Sanguinis byla těžkou ranou pro již tak nedostatečné lidské zdroje křižáckých států.⁶⁰

Po návratu do Jeruzaléma v prosinci roku 1119 se Balduin věnoval správě království. Knížectví Galilejské bylo uděleno Vilémovi z Bures, neboť Joscelin nemohl tuto strategickou državu řídit ze vzdálené Edessy. V lednu roku 1120 svolal do Nábulusu koncil šlechty a duchovenstva, kde s nimi projednával stav království. Pozdější autoři právních spisů ze Zamoří se často odvolávali právě na tento sněm jako na událost, kde byly přijaté mnohé zákony a zvyklosti podporující obchod a upravující fungování království. Ve stejném roce byl Balduin nucen opět táhnout na sever, k většímu střetnutí nedošlo, ale podařilo se mu s Ilgházím uzavřít smlouvu o příměří, která určila podobu hranice. Roku 1121 král využil příležitosti, kdy Ilghází prohrál bitvu s Gruzínským králem Davidem II., a obsadil antiochijské pevnosti ztracené po bitvě roku 1119.

Balduin se, stejně jako jeho předchůdce, považoval za vůdce všech křižáků v Palestině a Sýrii. Jasně to dokládá epizoda z roku 1122, kdy mu odmítl vzdát hold Pons z Tripolisu.⁶¹ Panovník vyrazil s celou armádou k Tripolisu a, když se blížil k městu, Pons se objevil v táboře a žádal o odpuštění. Balduin jeho pomoc potřeboval, neboť Ilghází opět útočil na franské pevnosti na hranicích. Podobně jako předchozího roku i tentokrát stačil králův příchod k tomu, aby nedošlo k většímu střetu. V září 1122 byl muslimy zajat hrabě Joscelin a jeruzalémský panovník tak vlastně spravoval tři ze čtyř křesťanských panství. Navíc v jeho osobě přišel o schopného a cenného spojence. Ilgházího smrt v listopadu pak nepatrně uklidnila situaci.

V dubnu 1123 ovšem nastala katastrofa. Balduin byl i s malou družinou zajat nedaleko Edessy novým vládcem Aleppa, Ilgházího synovcem Balakem. Správu Edessy převzal Godfrey Mnich, Antiochie se ujal patriarcha Bernard a konečně v Jeruzalémě byl koncilem za králova zástupce a konstábla zvolen Eustach Garnier, vládce Sidonu a Caesareje. Bylo velkým důkazem králových schopností, že i bez jeho osobní přítomnosti vše fungovalo přesně jak mělo, a systém, který výrazně pomáhal vybudovat, nebyl vázán na osobu panovníka. Balduin i Joscelin se znovu ocitli společně v muslimském zajetí. Joscelin byl vždy velice populární u místní arménské populace a jeho příznivci obsadili hrad Kharpurt, kde byli s králem drženi. Joscelin se vydal hledat pomoc, zatímco Balduin držel pevnost. Hraběti se za strastiplných

⁶⁰ MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křižových výprav*. Praha: Argo, 2013, str. 98

⁶¹ TYERMAN, Christopher. *God's war: a new history of the Crusades*. USA: Harvard University Press, 2008, str. 207

okolností podařilo projít na křesťanské území, kde zburcoval vojsko a vyrazil ke Kharpurtu. Záchrana ovšem dorazila pozdě. Balak hrad oblehl a dobyl, Balduina poté přemístil hlouběji do muslimského území do Harranu.

Na jaře 1123 Fátimovci podnikli další kampaň s cílem dobýt zpět Palestinu, k pozemní bitvě sice nedošlo, ale egyptská flotila byla překvapena Benátčany pod vedením samotného dóžete Domenica Michiela. V květnu zemřel Eustach Garnier a novým správcem se stal Vilém z Bures. Ten, vědom si skvělé příležitosti, kterou poskytovala přítomnost benátské flotily, využil okamžiku, a po dlouhých jednáních, ve kterých přislíbil dóžeti rozsáhlá privilegia, oblehl Tyros. Obléhání začalo v únoru roku 1124 a pod pečlivým velením patriarchy Gormonda slavilo úspěch. 7. července 1124 vpochoďovala křesťanská armáda do Tyru a většina muslimského obyvatelstva pokojně opustila město. Ze všech egyptských držav na pobřeží již zůstával pouze Askalon.⁶²

Balakův bratranec Timurtaš, který převzal jeho državy, se rozhodl krále propustit za tučné výkupné, které činilo 80 tisíc dinárů, několik pohraničních pevností a příslib spojenectví. 20 tisíc mělo být zapláceno dopředu a místo krále měla jeho místo zaujmout jeho nejmladší dcera Jovetta a jedenáct potomků významných křesťanů. Hned jak byl na konci června 1124 propuštěn, se Balduin vyvázal ze všech slibů daných Timurtašovi. Zimu roku 1124 strávil v Antiochii, kde uspořáďával místní poměry. V dubnu roku 1125 se vrátil do Jeruzaléma, ale byl opět přinucen k tažení na sever, kde mosulský atabeg il-Bursukí vytvořil muslimskou koalici a napadal antiochijské území. V květnu roku 1125 se s ním Balduinova armáda střetla u Azazu, kde utrpěl rozhodnou porážku. Po zaplacení výkupného navrátil Balduinovi jeho dceru a ostatní rukojmí, a uzavřel s ním mírovou smlouvu. Roku 1126 pak Balduin porazil i muslimy z Damašku, pomohl Ponsovi z Tripolisu obsadit pevnost Rafaniya , a když byl il-Bursukí v listopadu zavražděn, jeho prestiž dosáhla vrcholu.

Roku 1126 skončilo Balduinovo regentství v Antiochii, neboť Bohemond II. dorazil z Itálie, aby převzal své dědictví. Během velkolepé ceremonie mu král předal vládu nad knížectvím a všeobecně povznesená nálada byla stvrzena sňatkem mezi Bohemondem a Alicí, královou druhorozenou dcerou. Nový vládce na sebe brzy upoutal pozornost dobytvačnými výpravami do okolních muslimských zemí. Balduinovi bylo konečně umožněno věnovat se záležitostem vlastního království. Rok 1127 proběhl velmi klidně. Komplikaci pro Balduina znamenala smrt patriarchy Gormonda v roce 1128. Jeho nástupce Štěpán z La Ferté byl

---

⁶² RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: Volume 2, The Kingdom of Jerusalem and the Frankish East*. Londýn: Peregrine books, 1965, str. 169.

velkým stoupencem nadřazenosti moci církevní a vznesl nárok na panství slíbená Godefroiem z Bouillonu patriarchovi Daimbertovi v roce 1100. Vztahy mezi trůnem a patriarchálním stolcem nebyly od té doby na dobré úrovni, neboť Balduin odmítl těmto požadavkům vyhovět a situace se vyřešila až nečekaným Štěpánovým skolem roku 1130. Vystřídal ho Vilém z Messines, muž vynikající svou zbožností, ale bez větších politických schopností.

Balduin si nepřál, aby po jeho smrti vznikla otázka nástupnictví, stejně jako v případě jeho dvou předchůdců. Na rozdíl od nich ovšem nebyl bezdětný. Za svoji dědičku si zvolil nejstarší dceru Melisendu a v druhé polovině dvacátých let 12. století pro ni začal hledat vhodného manžela. V roce 1128 byl do Evropy vyslán konstábl Vilém z Bures společně s Guyem Brisebarrem, pánem z Bejrútu. Jeho úkolem bylo požádat francouzského krále Ludvíka VI. o výběr zete pro krále Balduina. Ludvíkova volba padla na Fulka V., hraběte z Anjou.⁶³ Fulko patřil mezi nejmocnější vazaly francouzského krále, byl čerstvým vdovcem, a dal najevo svoji touhu přenechat evropská panství synovi a vydat se do Svaté země. Král Balduin byl nadšen. Zkušený a proslulý Plantagenet, navíc Balduinovi osobně známý, byl ideálním kandidátem. V květnu roku 1129 Fulko přistál v Akkonu, kde byl velkolepě přivítán a ke konci měsíce se v Jeruzalémě odehrála královská svatba. Hrabě z Anjou byl ze své mladé, vzdělané a krásné choti upřímně nadšený, nicméně tato náklonnost nebyla oboustranná. Princeznu postarší a nevzhledný manžel nijak neokouzli.

Roku 1128 Balduin musel vyřešit rozepře na severu mezi Bohemondem II. a Joscelinem z Edessy. Spor, který začal nesplaceným věnem, brzy přerostl do hraničních šarvátek. Jeruzalémský král musel použít veškerou svou autoritu, aby konflikt urovnal. Bylo na čase, neboť křižákům rostl mezi muslimy první velký protivník, kterým se stal nový mosulský atabeg Imád ad-Dín Zengí. V roce 1128 Zengí napochodoval do Aleppa, kde mu místní měšťané otevřeli brány. V následujících letech potom podřizoval svému vlivu drobné emiráty v okolí Aleppa. V zimě roku 1130 byla prakticky celá muslimská Sýrie, s výjimkou Damašku a Homsu, v jeho rukou.

V roce 1129 se Balduin pokusil obsadit Damašek, kde právě probíhala nástupnická krize. Křesťanská armáda přitáhla před město, ale v momentě, kdy se chystala k útoku, ji zastavily mohutné deště. Balduin nařídil ústup zpět do Jeruzaléma. Celá kampaň měla význam v tom, že frankům se podařilo získat spojenectví asasínů, kteří se usadili v horách severního Libanonu, a jejich vraždy si brzy začaly vybírat daň na muslimských velitelích.

Roku 1130 byl Balduin opět nucen řešit nástupnickou krizi v Antiochii. Mladý kníže

---

⁶³ MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křížových výprav*. Praha: Argo, 2013, str. 109

Bohemond II. se totiž vydal na dobovačnou výpravu proti arménským vládcům severní Kilíkie a cestou byl překvapen danišmendským emírem Ghazím, který jeho družinu rozprášil. Sám Bohemond v bitvě zahynul. V manželství s Balduinovou dcerou Alicí zplodil Konstancii, která si nyní ve věku dvou let stala dědičkou Antiochie. Její matka se ujmula regentství, avšak s její vládou byla ve městě velká nespokojenost a jeho čelní představitelé pozvali krále Balduina, aby se opět ujmul vlády jménem své vnučky. Ambiciózní regentka Alice ovšem rozhodně neměla v plánu se podřídit vlastnímu otci a vyslala posla k Zengímu, ve kterém mu slibovala složit hold, pokud ji přijde na pomoc. Vyslance ovšem zachytili královi zvědové a Balduin byl bez sebe vztekem. Přitáhl k Antiochii, společně s Joscelinem ji oblehl, a hodlal dceru donutit k poslušnosti silou. Jeho stoupenci uvnitř hradeb, nespokojení s vládou ženy, mu otevřeli brány a král vstoupil do města. Potom, co ho dcera prosila o milost, jí odpustil.⁶⁴ Byla donucena odejít na své statky na jihu knížectví a antiochijská šlechta pak přísahala věrnost novému regentovi a malé princezně, jeho vnučce, současně. Správou Antiochie byl pověřen Joscelin z Edessy a král se odebral zpět do Jeruzaléma.

V období vlády krále Balduina II. se také utvořily dvě organizace, které měly v budoucnosti sehrát velkou roli v dějinách křižáckých států. Dvacátá léta 12. století totiž dala vzniknout dvěma mocným rytířským řádům. První z nich, Johanité, vznikli jako řád starající se o poutníky, avšak pod vedením velmistra Raymonda z Le Puy se postupně začali starat i o jejich vojenskou ochranu. Jejich příklad brzy následoval řád druhý, a to Templáři⁶⁵, odvozující své jméno od sídla v Jeruzalémě nedaleko původního Šalamounova chrámu. Znakem Johanitů byl bílý kříž na černém poli, Templářů pak červený kříž na bílém poli. Oba řády měly podobnou organizaci, včetně rozdělení na rytíře, seržanty a kaplany, a v jejich čele stál velmistr, který byl podřízen pouze papeži. Balduin oba řády výrazně podporoval, protože jejich existence znamenala stálý přísun profesionálních vojáků, kteří bránili Svatou zemi. Během prvních padesáti let své existence se rozrostly na mohutné organizace, které patřily k největším pozemkovým vlastníkům království.

Roku 1131 bylo jasné, že síly starého krále opouštějí. Zemřel 21. srpna krátce poté, co byl přijat za mnicha v chrámu Božího hrobu. Před svou smrtí svolal ke svému lůžku všechny významné velmože království, svou dceru, zetě a jejich malého synka Balduina. Požehnal svým dětem a velmožům uložil, aby je přijali za své lenní pány. Jeho smrt dlouho nepřežil jeho starý druh Joscelin, který se zúčastnil obléhání jedné z muslimských pevností a spadl do

---

⁶⁴ OLDENBOURG, Zoé. *The Crusades*. Londýn: Phoenix Press, 2001, str. 245

⁶⁵ Viz. READ, Piers Paul. *Templáři*. Praha: BB art, 2001.

jednoho z podkopů postaveného svými vlastními muži. Před svou smrtí ještě odehnal emíra Ghaziho od jednoho ze svých hradů, načež svým zraněním podlehl.

Se smrtí krále Balduina odešel poslední z vůdců 1. křížové výpravy. Stejně jako jeho předchůdce a jmenovec byl velkým králem. Během jeho vlády se mu podařilo upevnit křižácké panství, rozšířit a ubránit ho ve složitých situacích, jeho organizační schopnosti zanechaly hlubokou stopu v institucích království. A také dokázal zajistit nástupnictví, neboť po jeho skonu se královnou a králem stali Melisenda s Fulkem. Muslimové přišli o velkého protivníka a křesťané o velkého vládce. Současná smrt Joscelina z Edessy, který patřil k nejschopnějším mužům Zámorí, navíc zkomplikovala situaci na severu. Jeho nástupcem se stal jeho syn Joscelin II. z Edessy.

3.2.1 Fulko I. a Melisenda (1131 - 1143)

14. září 1131 proběhla v chrámu Božího hrobu velkolepá korunovační ceremonie, Melisenda a Fulko I. byli pomazáni na panovníky Jeruzaléma. Pokračování monarchie, založené Balduinem I., bylo zajištěno. Jejich postavení bylo ovšem obtížné. Komplikovalo se jak vztahy k ostatním křižáckým vládcům a vazalům v království, tak i nepřítelům šťastným manželstvím, které spolu sdíleli. Král rozhodně miloval královnu více, než ona jeho. Melisenda navíc byla žena, která se příliš nehodlala smířit s rolí matky a manželky, ale naopak se chtěla podílet na vládě. V tom byla podporována místními barony a vysokým klérem, pro které byla dědičkou království, zatímco Fulko, přes společnou korunovaci, byl pouze jejím manželem. Fulko si sice jejich respekt získal účastí na taženích svého tchána, ale obklopoval se většinou nově příchozími šlechtici, což jeruzalémští velmoži sledovali s nelibostí. Navíc pozice vůdce všech franků v Zámorí nebyla, co se týče králů v Jeruzalémě, automatická. Oba Balduinové tuto pozici zastávali spíše proto, že byli schopni si ji mocensky vynutit. Vládcí všech tří severních zemí se pokusili setřást dominantní vliv království hned po Fulkově nástupu na trůn. Fulko, varován z Antiochie odpůrci své švagrové Alice, která se pokusila opět převzít vládu nad knížectvím, vytáhl na sever. Pons z Tripoli donutil k poslušnosti, stejně jako Alici a Joscelina z Edessy. Do Antiochie se Fulk vydal i v roce 1033, kdy na ni útočil Zengího generál Sawar. Cestou se mu podařilo zachránit hraběte z Tripolisu, kterého muslimové obklíčili na hradě Montferrand. Celá epizoda zlepšila vztahy mezi oběma vládci a Ponsův dědic Raymond se zanedlouho oženil s Melisendinou sestrou Hodiernou. Poté zahnal nepřátele od Antiochie a vrátil se do Jeruzaléma.

Situace se zkomplikovala pro Fulka i v samotném Jeruzalému. Hned po svém nástupu v podstatě odstavil Melisendu od podílu na vládě a obklopil se vlastními oblíbenci z řad anjouovské šlechty. Nespokojenci z řad jeruzalémských feudálů se uskupili okolo královnina bratrance Huga z Le Puiset, hraběte z Jaffy. Hugo byl členem královské rodiny, byl mladý a populární, a hlavně se těšil Melisendině přízni. U dvora kolovaly pověsti o jejich intimním vztahu, které se donesly až ke králi. Jeden z jeho stoupců, Gautier Garnier, Hugův nevlastní syn, hraběte z Jaffy obvinil v létě roku 1134⁶⁶ z úkladů o králův život a vyzval ho na souboj. Když se Hugo k souboji nedostavil, tak ho jeho příznivci opustili, a on v obavě o svůj život uprchl do Askalonu, kde požádal o pomoc egyptskou posádku, která ho dovezla do Jaffy. To bylo příliš i na jeho vazaly a Balian z Ibelinu, jeho konstábl, otevřel brány Jaffy královskému vojsku. Hugo byl odsouzen pouze k tříletému vyhnanství, ale když se v Jeruzalémě loučil se svými stoupcí, tak byl napaden a málem zavražděn. Viník byl souzen před Nejvyšším sněmem a popraven, nicméně podezření padlo na krále a jeho stoupence. Hugo odcestoval do Itálie, kde zanedlouho zemřel. Zdá se, že někdy poté královna Melisenda provedla palácový převrat, po kterém se opět chopila moci, na které se od té chvíli podílela společně s manželem, který s ní nadále konzultoval byt' sebemenší rozhodnutí. Je pravděpodobné, že pochopil, v jak chatrné pozici se nachází oproti královně, která měla širokou podporu šlechty. Nicméně od této chvíle jejich vztah zaznamenal zlepšení a v roce 1136 se jim narodil druhý syn Amalrich.

V roce 1135 se atabeg Zengí pokusil po převratu v Damašku rozšířit svoji vládu i na toto město, ovšem neúspěšně. Ve stejné době došlo k výrazné změně v Antiochii. Po smrti patriarchy Bernarda jeho místo převzal Radulf, biskup z Mamistry. Jelikož nechtěl podléhat Fulkovi, tak do města povolal kněžnu-vdovu Alici. V srpnu do Antiochie dorazil i král, kterému ale nezbývalo nic jiného, než povolit Alicin návrat a smířit se s Radulfovou nekanonickou volbou. Alice, vědoma si své nejisté pozice, začala jednat s byzantským císařem Janem o sňatku své dcery Konstancie a jeho syna Manuela. Jelikož v Konstantinopoli žil v exilu ortodoxní patriarcha, Radulf se obával o svoji pozici a upozornil Fulka. Ten začal okamžitě pátrat v Evropě po vhodném manželovi pro Konstancii a našel ho v osobě Raymonda z Poitiers, mladšího syna vévody Viléma IX. z Aquitánie. Raymond dorazil do Antiochie, s pomocí patriarchy obelstil Alici a nechal se oddat s devítiletou Konstancií. Jeho pozice jako manžela dědičky knížectví byla nyní neotřesitelná a Alici nezbylo nic jiného, než

⁶⁶ Runciman se vzhledem ke špatné interpretaci domníval, že jde o rok 1132. viz. RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: Volume 2, The Kingdom of Jerusalem and the Frankish East*. Londýn: Peregrine books, 1965, str. 36

se opět stáhnout na svá panství, kde za rok zemřela. Nový vládce o sobě brzy dal vědět pustošením arménských teritorií v Kilíkii ve snaze získat od nich zpět města Tarsus, Adana a Mamistra, která v předchozích letech obsadili.

Fulko mezitím čelil problémům na jihu. Na jaře roku 1137 muslimové z Damašku zaútočili na Tripolis. Hrabě Pons vyrazil proti nim, ale byl obklíčen a jeho vojsko zničeno. Jeho syn a nástupce Raymond II. se okamžitě pomstil místnímu obyvatelstvu, které podezíral, pravděpodobně oprávněně, z podílu na otcově smrti. V červnu se odvážil dále do území patřícího Damašku, střetl se se Zengím, který zrovna obléhal město Homs, a byl od něj zatlačen zpět k Tripolisu. Zengí začal obléhat hrad Montferrand a Fulko s Raymondem spojili své síly, aby ho odrazili. Atabeg předstíral ústup, ale vrátil se zpět a obklíčil křesťanskou armádu přímo pod hradem. Fulkovi se podařilo ukrýt v pevnosti, ale zbytek vojska byl pobit a hrabě Raymond padl do zajetí. Král stihl vyslat posly ke všem svým spojencům s žádostí o pomoc, ale než ta ke konci července 1137 dorazila, Fulko přijal Zengího návrh volného odchodu pro něj, Raymonda a zbytek jejich mužů výměnou za Montferrand.

V roce 1137 do poměrů v Sýrii a Palestině promluvila moc, jež o sobě dlouho nedávala vědět. Byzantinci, přestože si stále nárokovali lenní panství nad Antiochií, byli po dlouhou dobu zaměstnáni na jiných hranicích impéria. Po smrti schopného hospodáře a politika Alexia I. usedl na císařský trůn jeho syn Jan II. Komnénos (1118 – 1143). Stejně jako jeho otec i on byl velký císařem, ze všeho především byl ale schopným vojevůdcem. Celou svou vládu se pokoušel obnovit starou slávu říše. Dlouhé roky pro něj ovšem bylo nemožné prosadit své nároky na Antiochii, neboť byl zaměstnán upevňováním hranic impéria v jiných jeho částech. Ale nyní mu politická situace umožnila podniknout velké tažení do Sýrie. Jeho armáda pronikla do Kilíkie a vzdávalo se mu jedno město za druhým. V srpnu roku 1137 pak byzantské vojsko stanulo před Antiochií, kterou začalo obléhat. Kníže Raymond, který nemohl doufat v podporu ostatních křižáckých vůdců, se podvolil. Poklekl před císařem a složil mu za Antiochii hold. Císař, politik realista, ho poté uznal za vládce Antiochie. Jan poté obsadil zbytek Kilíkie a jeho vojsko zde přezimovalo. Na začátku dubna vyrazilo spojené byzantsko-franské vojsko směrem na Aleppo, ale když se jim nepodařilo město překvapit, Jan obsazoval pevnosti v nedávné době získané Zengím, jako Maarat, Artabah nebo Kafartab. Poté se armáda stočila k městu Shaizar, které začala obléhat. Dílem zuřivou obranou, dílem neochotou Raymonda s Joscelinem podílet se, útoky na město ztroskotávaly. Poté, co mu emír Shaizaru nabídl tučné výkupné a slíbil složit císaři hold, Jan obléhání přerušil a stáhl armádu k Antiochii. Nyní trval na vstupu do města a na předání citadely. Joscelinovi z Edessy se

nicméně podařilo vyvolat bouře mezi latinským obyvatelstvem. Císař opustil metropoli, a když mu následně oba vládci složili lenní slib, odtáhl do Kilíkie, kterou mezitím napadli Seldžukové.⁶⁷ Neochotou křižáků tak byla promarněna velká šance na dobytí Aleppa, jednoho z nejdůležitějších muslimských center v Sýrii. V následujících letech byl Jan zaměstnán boji s danišmendskými Turky, avšak plánoval obnovit syrské tažení při nejbližší možné příležitosti.

Raymond se mezitím dostal do konfliktu s patriarchou Randulfem, mužem velice ambiciózním a toužícím knížete ovládat. Raymond využil Randulfovy nepopularity u kanovníků a s jejich podporou požadoval u papeže jeho sesazení. Patriarcha odcestoval do Říma a podařilo se mu odvolání zvrátit. Po opětovném otevření případu u kurie byl ke konci roku 1139 patriarcha synodou sesazen a vsazen do vězení. Na jeho místo byl zvolen Aimery z Limoges, přední spojenec knížete Raymonda. Randulfovi se ovšem podařilo uprchnout a v Římě přesvědčit papeže, aby ho podpořil. V jednáních sice uspěl, před svým návratem do Antiochie ale neočekávaně zemřel.

V září roku 1142 se císař Jan vrátil do Sýrie, aby dokončil podmanění Antiochie a zahájil tažení proti muslimům. Po krátké zastávce u pevnosti Turbessel, kde se poddal Joscelin, se vydal před Antiochii, kde po Raymondovi vyžadoval okamžité vydání města. Raymondova zdržovací taktika, kdy se pokoušel vyvléci právními kličkami, u císaře nepochodila a Jan chtěl dobýt Antiochii silou. Protože zima se blížila, imperátor odvedl své vojsko přezimovat do Kilíkie, pevně rozhodnut zahájit příští rok obléhání. Zde v březnu roku 1143 utrpěl během lovu nehodu, rána se zanítila a císař jí 8.dubna podlehl. Před svou smrtí prohlásil svým nástupcem nejmladšího syna Manuela a nechal generály přísahat mu věrnost. Nový císař nemohl pomýšlet na pokračování kampaně, neboť si potřeboval zajistit pozici v hlavním městě. Byzantská armáda se opět stáhla ze Sýrie.⁶⁸

Na jihu mezitím posiloval své pozice Zengí. Po císařově odchodu v roce 1138 vymohl na damascénských předání Homsu, který připojil ke svému území. Vládce Homsu, schopný postarší mameluk Unur, odešel do Damašku, kde se stal atabegem. V roce 1139 Zengí oblehl město Baalbek a po jeho dobytí zmasakroval jeho obyvatele. Tato krutost zatvrdila obyvatele Damašku, kteří rozhodně nebyli ochotni přijmout Zengího vládu. Sjednocení syrských muslimů bylo v nedohlednu. Unur vyslal posly ke králi Fulkovi s návrhem spojení proti Zengímu. Nabídl navrácení pevnosti Banyas a 20 tisíc denárů měsíčně, pokud mu král pomůže. Nabídka byla přijata a Fulko vyrazil do pole. Zengí, který nechtěl bojovat na dvou

---

⁶⁷ HARRIS, Jonathan. *Byzantium and the Crusades*. London: Bloomsbury, 2014., str. 88-91.

⁶⁸ HARRIS, Jonathan. *Byzantium and the Crusades*. London: Bloomsbury, 2014. str. 91-93.

frontách, musel přerušit obléhání Damašku a odtáhnout opět s nepořízenou. Unurova vojska dobyla Banyas a předala ho Fulkovi. Unurova návštěva v královských městech Palestiny jenom zpečetila fransko-damašské spojení.⁶⁹

Fulko se rozhodl obklíčit Askalon pomocí hradů a využít tak stejnou taktiku, která se dlouhodobě vyplatila v případě Tyru. Ibelin, Bethgibelin a Blanchegarde opevnily hranice království směrem od města. Podobné úsilí pokračovalo i v oblasti Zajordánska. Jeho vládce Pagan, králův šenk, postavil své nové sídlo Kerak, aby lépe kontroloval obchodní stezky vedoucí do Egypta. Mohutně opevnil pevnost Ille de Graye u města Akaba a hradní soustavu doplnil Vaux Moisse a několik menších opevnění. Královna Melisenda se oproti tomu věnovala posílení rodinné prestiže a založila klášter v Betánii, jehož abatyší se stala její nejmladší sestra Jovetta.

Poslední roky Fulkovy vlády probíhaly v míru. Damašek byl nyní spojencem, Egypt se o větší akce nepokoušel a Zengí byl zaměstnán na východě. V listopadu roku 1143 měl Fulko jezdeckou nehodu, při které se smrtelně zranil. Po třech dnech bolesti si pro něj smrt přišla 10. listopadu 1143. Fulko nebyl velkým králem jako jeho předchůdci, ale ve své funkci rozhodně nezklamal. Byl schopným organizátorem a obratným diplomatem. Jeho spojení s Damaškem zajistilo království mír a prosperitu. Královna Melisenda hluboce truchlila pro svého kdysi nemilovaného manžela, nicméně si uvědomovala, že musí převzít vládu. Jelikož pro jeruzalémské barony nebyla vláda ženy přijatelná, rozhodla se přijmout za spoluvládce svého staršího syna z manželství s Fulkem, nyní třináctiletého Balduina, za spoluvládce. Korunovace Melisendy a Balduina III. proběhla na vánoce roku 1143.⁷⁰

---

⁶⁹ MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křížových výprav*. Praha: Argo, 2013, str. 113

⁷⁰ TYERMAN, Christopher. *God's war: a new history of the Crusades*. USA: Harvard University Press, 2008, str. 207

3.3 Období 2. křížové výpravy (1143 - 1152)

3.3.1 Pád Edessy (1143 - 1145)

Smrt císaře Jan II. Komnénova a Fulka z Anjou v roce 1143 poskytla Zengímu vynikající příležitost k útoku na křesťanské državy. Nový císař Manuel se nemohl vzdát Konstantinopole a představa velké byzantské armády v Sýrii byla v tuto chvíli nereálná. Raymond z Antiochie se osmělil a požadoval vydání měst v Kilíkii, a po císařově odmítnutí na ně zaútočil. Kampaň se nevyvíjela dobře. Byzantinci brzy přešli do protiútoků a jejich vojsko stálo před hradbami Antiochie, avšak na její obsazení nemělo síly. Raymondovy vztahy s hrabětem s Edessy, Joscelinem II., navíc zdaleka nebyly ideální. Změna na trůně v Jeruzalému také oslabila vzájemnou kooperaci křesťanských států. Nezpochybnitelná autorita obou Balduinů byla pryč. Fulko ještě dokázal do určité míry vystupovat jako jejich vůdce. Ale ani Raymond z Antiochie, ani Joscelin nebyli ochotni respektovat autoritu ženy a dítěte. Jejím nejpřednějším poradcem se stal její bratranec Manasses de Hierges.

Zengí, vědom si všech těchto okolností, zaútočil na jednoho z Joscelinových muslimských spojenců. Hrabě z Edessy vytáhl s celým vojskem emírovi na pomoc. Vše byl ale klamný manévr. Zengí obešel Joscelinovu armádu a oblehl Edessu. Obrana, složená většinou z měšťanů a vedená arcibiskupem Hugem, se dokázala držet po 4 týdny. Nicméně nikdo nepřišel na pomoc. Joscelin se stáhl do Turbesselu, vyslal posly do Antiochie a Jeruzaléma, a doufal, že obrana Edessy vydrží. Nevydržela. Raymond neudělal pro její záchranu nic a armáda z Jeruzaléma dorazila příliš pozdě. 20. prosince 1144 vstoupil Zengí do města. Všechny franky nechal pobít, ale k místním křesťanům se choval slušně. Zengí poté vytáhl na Saruj, další velkou edesskou pevnost, kterou obsadil v lednu roku 1145. Zengí, jehož sláva se šířila muslimským světem, byl poté z atabega povýšen na vládce Mosulu a Aleppa.⁷¹ Joscelin poté vládl zbytku svého hrabství na západ od Eufratu.

Pád Edessy znamenal pro křižáky velkou ránu. Jak se zprávy začaly šířit západní Evropou, po padesáti letech volání po další kruciátě, která by muslimy ztrestala a Edessu navrátila do náruče křesťanů, sílilo.

---

⁷¹ COBB, Paul M. *The Race for Paradise: An Islamic History of the Crusades*. Oxford: Oxford University Press, 2014, str.134 -136.

3.3.2 2. křížová výprava (1145-1149)⁷²

Hugo, biskup z Jabaly, který stál v čele poselstva k papeži Evženovi III. (1145 – 1153), dorazil do Itálie na podzim roku 1145. Papež se po vyslechnutí zpráv rozhodl vyhlásit novou křížovou výpravu. 1. prosince poslal králi Ludvíkovi VII. (1137 - 1180), se kterým měl dobré vztahy a který podle něj byl ideálním vůdcem pro tažení, bulu *Quantum praedecessores*. Král přednesl myšlenku výpravy do Svaté země na koncilu v Bourges na vánoce roku 1145. Odezva byla velice malá. Po dalších jednáních papež a král, zklamaní z tohoto přístupu, požádali o pomoc opata z Clavaux, sv. Bernarda.⁷³ Svatý Bernard byl jednou z nejvýznamnějších osobností 12. století. Jeho svátost, organizační schopnosti a řečnické umění mu již za jeho života přinesly pověst svěťce. Opat ochotně souhlasil a na sněmu ve Vézelay 31. dubna přečetl papežskou bulu a měl plamennou řeč k shromážděným feudálům. Odezva na sebe nenechala dlouho čekat. Král a velké množství jeho vazalů přijali kříž. Poté Bernard kázal v oblastech Svaté říše římské, kde se k výpravě přidal římský král Konrád III. (1138 – 1152). Papež odsouhlasil, aby současně s tažením do Palestiny proběhly výpravy proti pobaltským Slovanům a proti muslimům na Iberském poloostrově.

Za rok byli oba panovníci připraveni vyrazit. Oba se rozhodli táhnout po souši Anatolií a nevyužít možnosti námořní přepravy. Konrád, který dorazil do Konstantinopole jako první, se svým vojskem vyrazil na pochod a nečekal na Ludvíka VII. Armáda se rozdělila na dvě skupiny. Ta první v čele s Konrádem táhla vnitrozemím, zatímco druhá pod velením biskupa Otty z Freisingu si vybrala cestu podél pobřeží. Konrádův postup se změnil v katastrofu, když bylo jeho vojsko u Dorylaea poraženo Turky a zbytky ustoupily k Nikáji. Biskupa potkal podobný osud v únoru 1148 u města Laodiceie. Ottovi se s hrstkou přeživších podařilo odcestovat do Palestiny lodí. Francouzi, kteří mezitím dorazili do hlavního města Byzantské říše, se po sporech o složení lenní přísahy císaři Manuelovi také vydali na cestu. U Nikáje se k nim přidaly zbytky Konrádovy armády. Konrád ke konci roku 1147 těžce onemocněl a musel být odvezen do Konstantinopole. Do Svaté země poté dorazil na lodi. Spojené francouzsko-německé vojsko pak bylo při pochodu Anatolií těžce zdecimováno. Z přístavu Attalia se Ludvík VII. vydal na cestu lodí a ponechal vojsko, aby se probilo do Antiochie. Tam z něj

⁷² Viz. NICHOLLE, David. *Druhá křížová výprava 1148: Pohroma před branami Damašku*. Praha: Grada Publishing, 2010. z pramenů DEUIL, Odo of. *La Croisade de de Louis VII, roi de France*. ed. WAQUET, Henri. Documents relatifs a l'histoire des croisades, Vol. 3. Paris: Paul Guethner, 1949.

⁷³ HOUSLEY, Norman. *Fighting for the Cross: Crusading to the Holy Land*. London: Yale University Press, 2008, str. 9-10.

roku 1148 dorazily žalostné trosky. Když se tedy většina zbylých křižáků shromáždila v Palestině, z velké výpravy nebylo nic. Nic na tom nezměnil ani příjezd Alfonse z Toulouse s jihofrancouzskými křižáky, ani anglická flotila dorazivší z Lisabonu.⁷⁴

Mezitím se i na východě odehrály důležité události. Raymond v roce 1145 cestoval do Konstantinopole, kde žádal císaře o odpuštění. Toho dosáhl až po veřejném ponížení se v hrobce Jana Komnéna. Získal však pouze finanční prostředky a slib budoucí podpory, neboť Manuel si nemohl dovolit táhnout do Sýrie. 14. září přišli křesťané o svého doposud největšího protivníka. Zengí byl totiž při obléhání města Qalat Jabar zavražděn svým eunuchem. Předpoklady, že jeho panství se rozpadne v nástupnickém boji mezi jeho příbuznými, tolik typickém pro muslimský svět tehdejší doby, se nenaplnily. Mosul získal jeho nejstarší syn Saif ed-Dín a správu Aleppa převzal mladší Nur ad-Dín. Bratři to stvrdili vzájemnou dohodou, kterou oba respektovali po zbytek svých dní. Brzy se ukázalo, že Nur ad-Dín bude pro křižáky stejně nebezpečným protivníkem jako jeho otec. Chvilkového zmatku se podařilo využít Unurovi z Damašku, který obsadil hraniční města Hama, Homs a Baalbek. Když se o to samé pokoušel Joscelin II. ve snaze získat zpět Edessu, tvrdě narazil. Uspěl v dobytí města, citadela se mu ubránila. Když pak před Edessu přitáhl Nur ad-Dín, ocitl se Joscelin v kleštích. Na ústupu z města byl muslimským vojskem dostižen a na hlavu poražen. Nur ad-Dín poté vyhnal z města všechny křesťany a Edessa navždy ztratila svůj význam. Roku 1147 se také rozpadlo spojenectví s Damaškem. V Jeruzalémě se rozhodli přijmout nabídku jednoho z Unurových vazalů na předání města Bosry křesťanům. Byla to výhodná nabídka, kterou se sněm, i za cenu ztráty spojenectví, rozhodl přijmout. Přes Unurovy protesty vytáhlo jeruzalémské vojsko na Bosru pod vedením mladého krále Balduina III. Předpokladem ovšem bylo město dobýt, avšak Unur byl rychlejší a než křižáci dorazili, tak Bosru obsadil. Balduinovi nezbylo než nařídít ústup. Zisk strategického města se nekonal a aliance s Damaškem se rozpadla, přestože Unur, obávající se Nur ad-Dína dal najevo, že stojí o její obnovení. Vládce Aleppa využil okamžiku k obsazení hraničních pevností antiochijského knížectví.

Taková tedy byla situace v momentě, kdy do Palestiny dorazila 2. křižová výprava. Raymond v Antiochii žádal Ludvíka o společnou výpravu proti Aleppu, ale ten odmítl. Důvodů k tomu měl pravděpodobně více. Věděl, že jeho armáda není dostatečně silná, toužil navštívit svatá místa v Jeruzalémě a také podezíral svoji ženu Eleonoru Akvitánskou, která ho na výpravě doprovázela, z intimností s jejím strýcem Raymondem. Stejně pochodili i Joscelin

⁷⁴ Jednalo se o jediný skutečně trvalý zisk 2. křižové výpravy. Angličtí křižáci pomohli v roce 1147 Portugalcům dobýt Lisabon.

(jeho cílem bylo znovudobytí Edessy) s Raymondem z Tripolisu (obsazení hradu Montferrand), kteří se také snažili Ludvíka získat pro své plány. Ludvík vytáhl směrem do Palestiny, kam dorazil v květnu 1148. Cestou došlo nedaleko Tripolisu k incidentu, kdy neočekávaně zemřel hrabě Alfonso-Jordan z Toulouse. Bylo zde podezření z otravy a podezření padlo na hraběte Raymonda z Tripolisu. Důvodem měl být jeho strach z toho, že syn Raymonda z Toulouse bude žádat zpět hrabství Tripolis. Nic se neprokázalo, ale hrabě Raymond, uražený těmito obviněními, se odmítl podílet na dalším tažení. Ludvík dorazil do Svaté země v květnu a potkal zde Konráda, který již v dubnu přijel lodí z Konstantinopole.

24. června se v Palmyreji nedaleko Akkonu sešel Nejvyšší sněm království za účasti křižáckých velitelů. Po dlouhých diskuzích bylo rozhodnuto zaútočit na Damašek.⁷⁵ Po složitých přípravách vytáhlo křesťanské vojsko v polovině července na syrskou metropoli. 24. července se křižáci dostali na dohled od městských hradeb. Zaujali vodou dobře zásobenou pozici u vesnice al-Mizza, začali čistit sady okolo města od muslimských záškodníků a Konrádovi se podařilo zahnat obránce za opevnění a zaujmout pozici k obléhání. Druhého dne se situace nicméně začala obracet. Do města proudily posily z okolí, na cestě byl Nur ad-Dín, kterého Unur požádal o okamžitou pomoc. Obráncům se dokonce podařilo zahnat útočníky od hradeb a záškodníci se opět vrátili mezi stromy. Mezitím se křesťanští vládci dohadovali, kdo získá vládu nad Damaškem, až bude dobyt. 27. července bylo rozhodnuto přesunout armádu na pláň východně od města, což bylo katastrofální rozhodnutí. Nebyla zde žádná voda a hradby byly na této straně nejvyšší. 28. července zahájilo křižácké vojsko potupný ústup od města.⁷⁶ Cestou zpět do Jeruzaléma bylo napadáno muslimskými jezdci a mnoho vojáků zahynulo. Křížová výprava se po návratu zcela rozpadla, aniž by něčeho dosáhla. Konrád se ještě pokoušel přemluvit ostatní k útoku na Askalon, ale nikdo se k němu nepřidal, a proto Konrád neprodleně opustil Svatou zemi. Ludvík se zde zdržoval až do léta roku 1149, pravděpodobně se pokoušel odložit svůj nevyhnutelný rozkol s Eleanorou. Tažení, od kterého si všichni slibovali definitivní zajištění křesťanské pozice v Palestině, skončilo naprostým fiaskem. Byla definitivně zasetá nedůvěra mezi Byzantince a západní křesťany, s výjimkou Konráda, který s Manuelem uzavřel spojeneckou smlouvu. Ludvík, který císaře obviňoval ze sabotování výpravy, naopak uzavřel spojení s jeho protivníkem Rogerem II. Sicilským.

⁷⁵ Ve starší historiografii se často objevují informace, o tom o jak fatální rozhodnutí šlo. Modernější historici, např. Nicholle poukazují, že pokud by výprava nebyla neúspěšná o tak hrozné rozhodnutí se jednat nemuselo.

⁷⁶ O obléhání Damašku: „Nepochopitelnosti tohoto rozhodnutí se vyrovnala pouze výstřednost vlastní ho provedení celé akce.“ MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křížových výprav*. Praha: Argo, 2013, str. 130

Nedůvěra byla i mezi křižáky z Evropy a palestinskými barony, neboť ti první obviňovali druhé, že za neúspěchem stály peníze Damašku v kapsách jeruzalémské šlechty. Bude trvat dalších 40 let, než se z Evropy vydá velké vojsko na pomoc Svaté zemi.

3.3.3 Spor matky se synem (1149 – 1152)

S odchodem křižáků zpět do Evropy se situace dále komplikovala. Raymond z Antiochie, který se vydal na tažení proti Nur ad-Dínovi, byl na konci června 1149 aleppskou armádou obklíčen, jeho vojsko zničeno a on sám zabit. Následujícího roku byl Joscelin z Edessy zajat muslimskými bandity, dostal se do moci Nur ad-Dína, který ho nechal oslepit a uvrhnout do žaláře, kde Joscelin zemřel roku 1159. Dvě severní knížectví se tím ocitla bez mužského vládce. Raymondovu synovi Bohemondovi III. bylo teprve pět let a dědic zbytku Edessy, Joscelin III., také nebyl dospělý. Hraběnka vdova Beatrice sice ubránila své državy proti aleppskému vládci, ale, vědoma si své zoufalé situace, prodala své zbývající panství císaři Manuelovi se souhlasem Balduina III. Avšak do roka byly byzantské posádky vyhnány a Edesské hrabství přestalo existovat. Antiochii spasil svým včasným příchodem mladý král, který uzavřel s Nur ad-Dínem příměří. Bylo jasné, že Antiochie nemohla zůstat bez mužské vlády. Nicméně kněžna Konstancie vytrvale odmítala všechny nápadníky, které jí král nabízel. Vybíravá vládkyně poté odmítla i byzantského kandidáta, císařova švagra Jana Rogera, o kterého Manuela dokonce požádala. V roce si 1152 si Balduin zavolal svou sestřenicí do Tripolisu, kde musel společně s matkou řešit manželské neshody své tety Hodierny. Ani zde se mu nepodařilo Konstancii přesvědčit k dalšímu manželství. Navíc se stal ochráncem dalšího nedospělého dědice, svého bratrance Raymonda III. z Tripolisu. Jeho otec byl totiž při návratu do Tripolisu zavražděn asasíny. Hraběnka Hodierna se musela navrátit do Tripolisu z Palestiny, kam se odebrala na menší dovolenou od manžela. Balduin jako nejbližší dospělý mužský příbuzný byl nyní ochráncem jak Antiochie, tak Tripolisu.⁷⁷

V muslimském táboře to pro franky také nevypadalo příznivě. Unur, obávající se Nur ad-Dína a stojící o spojenectví s křižáky, ukončil v druhé polovině roku 1148 nepřátelské akce proti Jeruzalému. Jeho smrt v roce 1149 pak byla těžkou ranou. V Damašku nezbyl žádný silný vůdce a začalo postupné sblížení s Nur ad-Dínem, který posílil svoji pozici po smrti

⁷⁷ RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: Volume 2, The Kingdom of Jerusalem and the Frankish East*. Londýn: Peregrine books, 1965, str. 333

bratra Saif ad-Dína v Mosulu. Zde se stal vládcem jeho mladší bratr Qutb ad-Dín, který byl staršímu bratrovi příznivě nakloněn a podléhal jeho vlivu.

Hlavní událostí v Jeruzalémě se potom během roku 1152 stal konflikt, který vznikl mezi matkou a synem. Balduin, kterému nyní bylo 22 let, byl přesvědčen o tom, že matka by mu měla předat vládu. Královna Melisenda se ovšem odmítala vzdát podílu na moci. Král požadoval svoji samostatnou korunovaci jako dospělého vládce, jeho matka trvala na společné ceremonii. Balduin se vymluvil a několik dní nato přinutil patriarchu Fulka z Angouleme (1146 - 1157), stoupence královny, aby ho spontánně korunoval v chrámu Božího hrobu. Královna, opírající svoji moc o konštábla Mannessa z Hierges, měla stále mnoho příznivců. Balduin poté svolal Nejvyšší sněm, který měl rozhodnout jeho spor s matkou. Sněm rozdělil království na dvě části. Jih i s Jeruzalémem získala Melisenda, sever pak Balduin. Tato situace nemohla vzhledem k muslimskému nebezpečí vydržet dlouho. Balduin brzy žádal po matce vydání Jeruzaléma, a když Melisenda odmítla, vytáhl do boje. Podařilo se mu zajmout konštábla, který musel opustit zemi, a poté dobyl Nábulus. Melisenda, vidící bezvýchodnost svého postavení, ustoupila.⁷⁸ Předala synovi hlavní město a uchýlila se do Nábulusu, kde žila až do své smrti v roce 1161. Je nutno ovšem podotknout, že v následujících letech se vztah matky se synem napravil, Melisenda často synovi radila v politických záležitostech, a když byl na válečných taženích, vykonávala funkci regentky.

---

⁷⁸ RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: Volume 2, The Kingdom of Jerusalem and the Frankish East*. Londýn: Peregrine books, 1965, str. 335

3.4 Byzantská aliance a tažení proti Egyptu (1152 – 1174)

3.4.1 Samovláda Balduina III. (1152 – 1163)

Po devíti letech spoluvlády s matkou se Balduin III. v roce 1152 stal samovládce. Svoji vládu začal ve velkém stylu. Po dlouhá desetiletí byl Fátimovský chalífát v Egyptě neschopen podniknout proti křižákům rozhodnější akci. Po smrti chalífy al-Hafize v roce 1149 probíhal v Egyptě vnitřní konflikt. Mladý král se rozhodl situaci využít a dobýt poslední přístav na palestinském pobřeží, který nebyl v moci Jeruzaléma. 25. ledna roku 1153 oblehl Askalon a s ním k městu přitáhlo všechno vojsko, které království mohlo shromáždit. Po osm měsíců útočily křesťanské oddíly na město, ale neúspěšně. Až 19. srpna se obránci, vyčerpaní dlouhým bojem, rozhodli kapitulovat. Muslimové opustili Askalon a Balduin III. vtáhl triumfálně do města. Jeho dobytí bylo bezesporu velkým úspěchem, a přidalo k Jeruzalému perlu, která chyběla na jeho královské koruně. Balduin získal v křesťanstvu velkou prestiž. Nikdo nemohl tušit, že se jedná o velký zisk, ale zároveň o zisk poslední.

Nicméně Nur ad-Dínovi se v roce 1154 podařil ještě větší úspěch. V Damašku rostla nespokojenost s místními vládci, jejímž důvodem bylo jejich přátelství s křesťany. Když se Nur ad-Dín v dubnu objevil před hradbami města, tak mu jeho stoupenci otevřeli brány, a on se stal nezpochybnitelným pánem muslimské Sýrie. Až na několik drobných emirátů byla celá hranice křižáckých států na východě pod vládou jednoho muže.⁷⁹ V následujících letech byl Nur ad-Dín zaměstnán na severu a proto nedošlo k větším střetnutím až do roku 1157. Dalším důvodem bylo velké zemětřesení, jež zasáhlo Sýrii v roce 1156, a obě strany byly nuceny opravovat své pevnosti. V roce 1157 vytáhl Balduin proti Nur ad-Dínovi, který obléhal pevnost Banyas. Po příchodu krále se muslimové stáhli, ale pouze proto, aby křesťany napadli na zpáteční cestě. Křižáci byli poraženi a panovník jen o vlas unikl zajetí. Nur ad-Dín poté těžce onemocněl a to mu zabránilo využít svého vítězství k obsazení Banyasu.

Významné události se mezitím odehrávaly na severu. V roce 1153, po čtyřech letech vdovství, se kněžna Konstancie konečně provdala. Její volba padla na Reynalda z Chatillonu, jednoho z šlechticů, který po 2. křížové výpravě zůstal v Palestině. Král Balduin, šťastný, že se konečně zbaví odpovědnosti za Antiochii, se sňatkem vyslovil svůj souhlas. To ještě

---

⁷⁹ COBB, Paul M. *The Race for Paradise: An Islamic History of the Crusades*. Oxford: Oxford University Press, 2014, str. 142 - 146

netušil, jaké problémy s novým knížetem nastanou. Reynald po dohodě s císařem Manuelem vytáhl proti rebelujícím arménským knížatům, obsadil Alexandrettu, kde usadil Templáře, a po krátké kampani žádal slíbenou platbu. Když císař odmítl s tím, že Reynald svoji práci nedokončil, tak se s ním kníže rozešel a místo toho se spojil s Armény. V roce 1156 společně s nimi zaútočil na Kypr. K tomu, aby na podnik získal potřebný kapitál, mučil patriarchu Aimeryho. Král, hned jak se o tom dozvěděl, vyslal posly, aby vynutily prelátovo propuštění. Reynald patriarchu propustil a ten velice rychle odcestoval do Palestiny. Balduin, který se dozvěděl o Reynaldově plánu, byl zděšen. Poslal varování na Kypr, ale to přišlo pozdě. Ostrov žil dlouhé roky v míru a byl stranou válečných operací v regionu. Teď na něj ovšem přišla pohroma. Reynald se vylodil na ostrově, porazil jeho posádku a začal třítydenní plenění. Po jeho konci se Kypr podobal pustině. Obtěžkán kořistí a zajatci se kníže vrátil do Antiochie. Král i císař byli bez sebe hněvem. Reynald navíc Balduinovi překazil jeho záměr vytvořit následujícího roku nové knížectví v okolí Shaizaru, kdy z důvodu jeho nekooperace celý projekt padl. Králi se pouze podařilo dobýt pevnost Harenc.

V roce 1157 Balduin vyslal posly do Konstantinopole, kde císaře požádal o nevěstu z rodu Komnénovců. Manuel vybral svojí neteř Theodoru, která odcestovala do Palestiny, kde se v září roku 1158 odehrála velkolepá královská svatba. Jelikož jeruzalémský patriarcha nedávno zemřel a jeho nástupce Amalrich z Nesle ještě nebyl potvrzen ve funkci, tak snoubence oddal Aimery z Limoges.

V roce 1158 se Balduinovi podařilo překvapit Nur ad-Dínovo vojsko a ušetřit mu porážku u vesnice Butaiha. Vládce Damašku poté požádal krále o příměří, které král přijal a na jižní hranici zavládl na několik let mír. To přišlo Balduinovi vhod, neboť na severu bylo opět potřeba jeho pozornosti. Na podzim roku 1158 se císař Manuel vydal na válečné tažení do Sýrie. Jeho vojsko obsadilo všechna ztracená města v Kilíkii a prezimovalo zde. Reynaldovi bylo jasné, že císařské armádě vzdorovat nemůže. Proto poníženě přišel do byzantského tábora a prosil o odpuštění. Po dlouhých minutách, kdy před císařem klečel na zemi v kajícím rouše, mu bylo odpuštěno. Balduin, který mezitím dorazil do Antiochie, požádal o setkání. To proběhlo v přátelské náladě a oba panovníci diskutovali o možnostech dalšího spojení. Po Manuelově vstupu do Antiochie v dubnu roku 1159 se rozpoutal kolotoč zábav, který pokračoval po celých 8 dní, co císař pobýval ve městě.⁸⁰ Byzantská armáda se poté vydala směrem k Sýrii, kde už na ni čekali vyslanci Nur ad-Dína s návrhem na mírovou smlouvu a spojení proti Seldžukům. To byl pravděpodobně celou dobu

---

⁸⁰ MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křížových výprav*. Praha: Argo, 2013, str. 141

Manuelův záměr, neboť sultanát v Ikoniu představoval pro Byzanc mnohem větší hrozbu než vládce Aleppa a Damašku. Správnost jeho úsudku dokázala zimní kampaň na přelomu let 1159/1160, kdy se mu, s Nur ad-Dínovou pomocí, podařilo porazit Turky na hlavu a uzavřít velice výhodnou mírovou smlouvu. Nicméně jeho dohoda s muslimy byla u franků brána jako zrada společné věci a císařově pověsti u nich rozhodně neprospěla.⁸¹

Roku 1161 byl Reynald z Chatillonu na jedné ze svých loupeživých výprav zajat Nur ad-Dínovým bratrem Majd ad-Dínem. Jelikož nikomu příliš nechyběl, strávil v muslimském zajetí příštích 15 let. Balduin byl opět nucen řešit vládu nad Antiochií. Vládcem města prohlásil Bohemonda III. pod dohledem patriarchy Aimeryho, což s velkou nelibostí nesla kněžna Konstancie. Obávaje se, aby vliv Byzance v knížectví ještě nevzrostl, nabídl císaři, který se v Zámoří sháněl po nevěstě, Melisendu z Tripolisu. Uzavření sňatku bylo na spadnutí, ale císař dal nakonec přednost její sestřenici Marii Antiochijské. Balduin, který po dlouhém vyjednávání očekával, že Manuel se ožení s Melisendou, byl rozezlen. Avšak byzantské spojení bylo příliš cenné na to, aby ho mohl opustit. Nebohá Melisenda poté vstoupila do kláštera. Její jmenovkyně a teta, královna vdova, zemřela v létě roku 1162. Málodto tehdy tušil, že syn ji bude velice rychle následovat. Při návratu z Antiochie v Tripolisu náhle onemocněl, a když cítil, že umírá, nechal se odnést do Bejrútu, aby zemřel na půdě svého království. Skonal 10. února roku 1163.

Jeho pohřební průvod, který putoval do Jeruzaléma, byl obklopen davy poddaných, kteří se přišli naposledy rozloučit s mladým králem. Díky svému osobnímu šarmu, vzdělání, a nesporným válečnickým a diplomatickým schopnostem byl velmi oblíbeným panovníkem. Jelikož s manželkou Theodorou neměl potomky, jeho nástupcem se stal hrabě z Jaffy a Askalonu, mladší syn královny Melisendy, Amalrich I.

---

⁸¹ HARRIS, Jonathan. *Byzantium and the Crusades*. London: Bloomsbury, 2014. str 113

3.4.2 Amalrich I. (1163 – 1174)

Otázka, zda se Amalrich může stát králem, nebyla zpočátku tak jednoznačná. Králova manželka Agnes z Courtenay, dcera Joscelina II. z Edessy, byla totiž před svým svazkem s králem vdaná za předního šlechtice Huga z Ibelinu. Po zkušenostech s komplikovaným manželstvím Balduina I. nebyla většina šlechty ochotna králi tolerovat dvojí manželství a navíc s manželkou jednoho z nich. Situace se nakonec vyřešila rozvodem, ale Amalrichovy děti, které měl s Agnes, byly uznány za legitimní.⁸² Nový král se od svého bratra výrazně odlišoval. Zatímco Balduin miloval společnost a zábavy, Amalrich byl spíše uzavřeným člověkem, který se vyžíval v aférách s dámami ode dvora. To, že postrádal auru svého bratra, mu ovšem nebránilo být velkým politikem. Jeho snahu získat pro správu země finance jakýmkoliv způsobem si pak jeho současníci vykládali jako lakotu.

V otázce vnitřních poměrů království byl Amalrich velkým organizátorem. Do jeho vlády je datován důležitý zákon *Assise sur la Ligece*, který ukládal nižší šlechtě povinnost složit panovníkovi hold, čímž ji vázal přímo na osobu krále. Byl znám svým přísným postojem vůči rytířským řádům a velmi nelibě nesl jejich podřízenost pouze papeži.

Amalrichova zahraniční politika byla ovlivněna stavem Fátimovského chalífátu v Egyptě, který procházel hlubokou vnitřní krizí. Plány na tažení do Egypta existovaly již za vlády jeho bratra, byl to ovšem Amalrich, kdo se je pokusil uskutečnit. Bohatá země, skrz kterou proudil mezinárodní obchod, a zároveň stíhaná vnitřní nestabilitou, byla velkým lákadlem. Během 12. století se egyptští chálifové stali pouhými loutkami svých vezírů. Jeruzalémský král ale nebyl jediným mocnářem, který toužil obsadit Egypt. Nur ad-Dín, toužící po sjednocení svých držav se zemí na Nilu a vytvoření velké muslimské říše, se také chystal na tažení. Šávar, vezír vypuzený z Egypta v roce 1163, ho totiž požádal o pomoc. Nur ad-Dínův generál Širkúh vytáhl ze Sýrie a poté, co se mu podařilo dosadit Šávara zpět na pozici vezíra, se s ním dostal do konfliktu. Šávar teď naopak pozval Amalricha, aby mu pomohl proti Kurdskému generálovi. Král se nenechal dvakrát pobízet a roku 1164 obklíčil Širkúha v pevnosti Bilbajs. Núr ad-Dín zaútočil na severní křesťanské státy, aby donutil křižáky ke stažení z Egypta. V bitvě, která se rozpoutala u pohraničního hradu Artah, se mu podařilo zničit vojsko Antiochie a Tripolisu společně s jejich arménskými spojenci. Bohemond III. a Raymond III. z Tripolisu padli do zajetí. Vládce Antiochie byl velice brzo

⁸² TYERMAN, Christopher. *God's war: a new history of the Crusades*. USA: Harvard University Press, 2008, str. 1-24

propuštěn, většinu výkupného zaplatil jeho švagr, císař Manuel. To Raymond strávil v Aleppu dalších 9 let. Nur ad-Dín skutečně uspěl, král byl nucen opustit Egypt a následován Širkúhem odtáhl zpět do Palestiny. Další výprava k Nilu přišla v roce 1167. Širkúh, společně se synovcem Saladinem, obsadil pevnosti na středním toku řeky, zatímco Amalrich se v Káhiře spojil s vezírem Šávarem, vyrazil na jih a v bitvě u Minje byl poražen. Širkúh se poté pokusil obsadit Alexandrii, ale byl v ní obležen. Po příměří jak křižáci, tak Syřané opustili Egypt. Přátelství se Šávarem bylo stvrzeno franskou posádkou v Alexandrii.⁸³

Po návratu krále Amalricha do Jeruzaléma došlo k jednáním majícím za cíl ujednání spojení s Byzancí. Úspěšně byla ukončena v roce 1168 a byzantská pomoc při dalším tažení do Egypta byla zajištěna. Již v srpnu 1167 král pojal za manželku císařovu praneteř Marii. Křižáci nicméně nebyli ochotni čekat na svého nového spojence. V říjnu 1168 vyrazili do Egypta na vlastní pěst. To se ukázalo jako katastrofální rozhodnutí. Po masakrech egyptských obyvatel v Bilbajsu a na dalších místech se místní populace odvrátila od křesťanů. Širkúh, kterého Nur ad-Dín vyslal na pomoc, vtáhl vítězně do Káhiry. Amalrichovi nezbylo nic jiného, než se v lednu roku 1169 stáhnout.⁸⁴

V Egyptě se tím připravila pozice pro dalšího velkého vůdce islámu. Šávar byl velice rychle popraven Širkúhem, který ale v březnu roku 1169 také zemřel. Místo vezíra zaujal jeho mladý synovec Saladin. Hned v říjnu byl nucen čelit další invazi. Amalrich ve spojení s Byzancí oblehl pevnost Damiettu u ústí delty Nilu. Do prosince bylo jasné, že výprava skončí fiaskem. Damiettu se obsadit nepodařilo, a zatímco docházely zásoby, Egypťané zatarasili řeku a donutili tím spojence k ústupu. Saladin byl pánem Egypta.

Neshody s Manuelem, vyplývající z neúspěchu, se podařilo překonat, neboť oběma panovníkům bylo jasné, že ovládnutí Egypta Saladinem vytváří pro křesťany komplikovanou situaci. V roce 1171 Amalrich dokonce, k velkému rozladění svých baronů, navštívil císaře v Konstantinopoli.

Sbližení s Byzancí bylo nezbytné z mnoha důvodů. Kromě vojenské aliance proti Egyptu znamenalo také zajištění pozice království, neboť podpora ze západní Evropy v období po 2. křížové výpravě výrazně ochabla. Amalrichovo poselstvo v té době shánělo bez větších úspěchů posily na západě. Větší vliv na obranu Svaté země tak získávaly rytířské řády, jejichž členové vytrvale proudili do Palestiny. Amalrich nebyl z této situace příliš nadšený,

---

⁸³ MAALOUF, Amin. *The Crusades through Arab Eyes*. London: Saqi books, 2006. str. 169-175

⁸⁴ RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: Volume 2, The Kingdom of Jerusalem and the Frankish East*. Londýn: Peregrine books, 1965, str. 383

řády byly mimo jeho kontrolu. Velmistři byli totiž podřízeni pouze papeži. I přesto Amalrich řádům věnoval rozsáhlé pozemky a do jejich správy předal mnoho významných pevností království (Safed, Belvoir, Tortosa, Buquia).

Saladin se během let 1169 – 1174 stále více rozcházel s Nur ad-Dínem. Dával jasně najevo, že nehodlá Egyptu vládnout jako loutka Zengího syna. Byl za to dokonce ostře kritizován svým otcem Ajjúbem, věrným Nur ad-Dínovým generálem. V roce 1171 po smrti al-Adida nedovolil nastolení nového chalífy a zbylé fátimovské prince uzavřel do paláce, kde je držel v přepychovém zajetí. Fátimovský chalífát v Egyptě skončil. Saladinovi se poměrně snadno podařilo navrátit do země sunnitský islám.⁸⁵ Než mohl konflikt s Nur ad-Dínem přerůst do otevřené války, vládce Sýrie zemřel roku 1174. Stejně jako jeho otec Zengí i on byl velkým protivníkem Jeruzalémských králů. Jeho vizi sjednoceného islámského světa převzal Saladin, aby ji za pár let také uskutečnil.

Jen pár měsíců poté, 11. července 1174, zemřel neočekávaně i král Amalrich I. V době po Nur ad-Dínově skonu se snažil vylézt ze situace co nejvíce, neboť o regentství nad novým vládcem Malikem as-Salihem Ismailem se strhl spor mezi muslimskými veliteli. Amalrich táhl na Banyas, který se chystal dobýt. Již cestou se u něj projevovaly známky nemoci. Možná i proto přijal nabídku, která mu byla učiněna z Damašku. Získal velké množství peněz, propuštění zajatců a spojení nové vlády proti Saladinovi. Při návratu se jeho nemoc zhoršila a ani přivolaní lékaři již nedokázali králi pomoci. S Amalrichem odešel poslední z králů Jeruzaléma, který byl plně schopen svoji vůli vštípit jak domácím baronům, ostatním křižáckým vládcům, tak i okolním panovníkům. Zanechal po sobě královnu vdovu Marii, dceru Isabelu, která z tohoto manželství vzešla, a také Balduina a Sibyllu, potomky počaté s Agnes z Courtenay.

---

⁸⁵ PARTNER, Peter. *Bůh válek*. Praha: BB art, 2003, str. 118.

4. Malomocný král a muslimská jednota (1174 - 1185)

Králem se stal Amalrichův jediný syn Balduin IV. Ještě v dětském věku u něj jeho vychovatel Vilém z Tyru objevil zákeřnou nemoc. Lékaři obavy rodiny potvrdili. Následník trůnu byl malomocný.⁸⁶ Pravda o jeho stavu byla pravděpodobně držena v tajnosti. Zůstává otázkou, proč si po Amalrichově smrti baroni vybrali nemocného a nedospělého třináctiletého krále. Je možné, že nemoc se u něj ještě výrazně neprojevila před dosažením plnoletosti v roce 1176. Je nutno podotknout, že těžce zkoušený panovník se pokoušel dostát svému úkolu se vší energií, která mu zbývala. Ale okolnosti té doby by byly zkouškou i pro dospělého a zkušeného muže. Jeho vláda byla navíc, nejdříve z důvodu neplnoletosti a později v obdobích, kdy mu nemoc nedovolovala vládnout, často přerušována úseky, kdy za něj vládl někdo jiný.

Po jeho korunovaci 15. července 1174 se správy království nejdříve chopil senešal Miles z Plancy, právem své ženy pán Zajordánska. Raymond III. z Tripolisu, syn královny pratety Hodierny, jako nejbližší králův mužský příbuzný, s tím ale nesouhlasil a před Nejvyšším sněmem žádal o svěřeni regentství. I vzhledem k tomu, že byl, díky své manželce, pánem Galileje a tudíž jedním z mocných baronů království. To mu bylo přisouzeno a Miles z Plancy byl nucen přenechat mu dohled nad králem. Jeho vražda chvíli poté komplikovanou situaci vyřešila definitivně. Na Raymonda čekaly těžké úkoly. Již v listopadu 1174 vstoupil Saladin, nedávno jmenovaný sultánem, do Damašku, který připojil ke svému panství. Jeho tažení na Aleppo v roce 1175 se ovšem minulo účinkem, i když obsadil emiráty Hama a Homs. Franská panství v Palestině začala být nebezpečně obkličována jeho državami. Kolem Raymonda se postupně utvořila skupina nepřející si konflikt se Saladinem a hledající mírové řešení. Byla složena povětšinou z palestinských baronů a také rytířů řádu Johanitů. Mezi hlavní představitele patřili bratři Balian a Balduin z Ibelinu, Humfrey II. z Toronu, Reynald ze Sidonu také vzdělaný kancléř Vilém, autor proslulé kroniky, arcibiskup z Tyru a tvůrce zahraniční politiky. Jejich pozice byla posílena sňatkem Baliana s královnou vdovou Marií. Druhé uskupení, v pramenech a historických pracích často nazývané „dvorskou stranou“, spojovalo většinou nově příchozí z Evropy a Templáře. Ty toužily po útoku na muslimy a upevnění království pomocí expanze. Mezi významné osobnosti řazené k této skupině patří královna matka Agnes z Courtenay, její bratr Joscelin III. z Edessy, Reynald z Chatillonu, v roce 1176 propuštěný ze zajetí a po sňatku se Stefanií z Milly pán Zajordánska,

⁸⁶ TYERMAN, Christopher. *God's war: a new history of the Crusades*. USA: Harvard University Press, 2008, str. 210 - 211

arcibiskup (od roku 1180 patriarcha) Heraclius z Caesareje a bratři Amaury a Guy z Lusignanu. Mladý král o těchto konfliktech věděl a snažil se rozepře zmírňovat, avšak poté, co ke dvoru povolal v roce 1176 svou matku, se stále více dostával pod její vliv, podobně jako jeho sestra a, vzhledem ke králově neschopnosti zplodit syna, dědička Sibylla. Bylo zřejmé, že se musí provdat. Její bratr jí za manžela vybral Viléma z Montferratu. Svatba proběhla na podzim roku 1176, ale Vilém na jaře roku 1177, ve kterém skončilo Raymondovo regentství, onemocněl a zemřel. Na konci léta pak Sibylla porodila dědice trůnu Balduina z Montferratu, ale bylo jasné, že v jeho případě bude opět nutné zvolit regenta.

Katastrofou pro křesťanská panství byly události v Anadolii. V roce 1176 se císař Manuel vydal se svou armádou na tažení proti Seldžukům a jeho armáda byla naprosto zničena. Rovnováha budovaná Byzancí tím skončila, Jeruzalém přišel o jediného významného spojence. Ztráta byla o to horší, že království nemohlo doufat ve výrazné posily ze západní Evropy. Byzantská říše přišla o své velmocenské postavení a upadla do hluboké krize, která se ještě prohloubila po Manuelově smrti v roce 1180. Vláda regentky Marie Antiochijské ve jménu nezletilého Alexia (1180 – 1183) byla nepopulární a vedla k několika lidovým převratům, při kterých přišla o život nejenom ona a její syn, ale také velké množství latinů usídlených v Konstantinopoli. Nový císař Andronikos (1183 – 1185) nastolil politiku mnohem smířlivější vůči muslimům. Z více než dvacet let trvajících spojení nebylo nic.⁸⁷

Saladinovým primárním cílem bylo sjednotit muslimy v Egyptě a Sýrii pod svou vládou. Aleppo a Mosul stále nebyly v jeho rukou. V roce 1176 porazil armádu Zengiovců nedaleko Aleppa, avšak město se mu obsadit nepodařilo. V roce 1177 se Saladin přeci jenom pokusil zaútočit na křižáky, nicméně jeho armáda byla u hradu Montgisard překvapena mladým králem, který ji zcela rozprášil. V roce 1179 naopak Saladin porazil královské síly u Jakobova Brodu, kde se mu podařilo krále skoro zajmout. Po těchto konfliktech Balduin požádal Saladina o příměří na dva roky, které bylo uzavřeno v květnu roku 1180.

Pokus o provdání princezny Sibylly za Balduina z Ibelinu ztroskotat a jejím novým manželem se stal v roce 1180 Guy z Lusignanu. Balduinovo ponížení těžce urazilo Ibeliny. „Dvorská strana“⁸⁸ postupně přebírala moc. Jejím pevným stoupencem byl nový patriarcha Heraclius (1180 – 1190/91). Bylo zřejmé, že s postupem královny nemoci stále více propadá vlivu své matky. Reynald z Chatillon porušil příměří se Saladinem a roku 1182 se rozpoutal

⁸⁷ RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: Volume 2, The Kingdom of Jerusalem and the Frankish East*. Londýn: Peregrine books, 1965, str. 426-429

⁸⁸ Mayer předkládá, že podle Edburyho mohla „dvorská strana“ vzniknout až v souvislosti se sňatkem Sibylly a Guye. MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křížových výprav*. Praha: Argo, 2013

konflikt, který skončil nerozhodnou bitvou pod hradem Belvoir. Reynald pokračoval ve svých loupežných výpravách a napadl dokonce poutníky cestující do Meccy. Saladin přísahal, že mu nikdy neodpustí. Avšak Saladinova pozornost byla zaměřena jinam. Po konfliktech vyvolaných spory mezi Zengiovcí se zmocnil roku 1183 Aleppa.

V roce 1182 začínalo být jasné, že král není schopen vládnout. Již se nemohl pohybovat a postupně ztrácel zrak. Jmenoval tedy svým regentem švagra Guye z Lusignan, což bylo rozhodnutí, které většinu baronů nepotěšilo. Když se poté Guy v roce 1183 neukázal jako schopný velitel vojska a navíc krále osobně urazil, Balduin svolal Nejvyšší sněm království, zbavil Guye regentství a svým dědicem prohlásil svého synovce Balduina z Montferratu. Guy odešel na svá panství a rozmlůvka mezi ním a králem dosáhla vrcholu. V témže roce se také konala na hradě Keraku svatba jeho sestry Isabely s Humfreyem z Toronu. Saladin, toužící potrestat Reynalda, který svatbu pořádal, hrad oblehl. Pouze včasný příchod krále zachránil situaci.

Balduinovi bylo jasné, že dlouho již žít nebude. Povolal Raymonda z Tripolisu a na začátku roku 1185 veřejně vyhlásil svou poslední vůli. Jeho synovec Balduin byl korunován, baroni království přísahali dodržet královu vůli a Raymond souhlasil s regentstvím. Na jaře téhož roku král své nemoci podlehl.

5. Nástupnická krize a bitva u Hattínu (1185 – 1187)⁸⁹

Balduin V. (1185 – 1186) se stal králem. Raymond v souladu s přáním Nejvyššího sněmu požádal Saladina o čtyřleté příměří. Ten souhlasil, neboť potřeboval mít volné ruce v Mosulu, který konečně v roce 1185 připojil ke svému sultanátu a stal se vládcem všech muslimů od Egypta po Sýrii. Mladý král zemřel v srpnu roku 1186 a Raymond byl lstí vylákán z Jeruzaléma, kde se v jeho nepřítomnosti konala korunovace královny Sibylly, která si poté za spoluvládce vybrala svého manžela. Raymond a jeho spojenci uvažovali o prohlášení Isabely a jejího manžela za královnu a krále, ale po úprku mladého Humfreye, který si nepřál být panovníkem, jim nezbyvalo nic jiného než přiznat porážku. Nicméně Raymond následujícího roku povstal proti králi a pouze větší nebezpečí zastavilo jejich spor.

Reynald opět porušil příměří a přepadl muslimské karavany. Když Saladin v rámci příměří požadoval kompenzaci, a té se mu nedostalo, nezbylo mu nic jiného než válčit. Po válečné poradě, kde se král téměř okamžitě nechal přesvědčit o nezbytnosti silou zastavit Saladinův postup. V červenci 1187 vyrazilo královské vojsko proti Saladinovi, který se pokoušel obsadit Tiberiadu.

Křesťanská armáda se utábořila v Seforii v zajištěné pozici. 3. července se pak vydala na pochod, neustále napadána muslimskou jízdou. Příchod noci donutil křesťanské vojsko rozložit tábor nedaleko Hattínu, a to na velice nevhodném místě zcela bez zásob pitné vody. Když se ráno křižáci probudili, byli již kompletně obklopeni muslimským vojskem. Saladinovi vojáci založili oheň v suchých křovinách po okolí a dým se valil křesťanům do očí. Lehká muslimská jízda zasypávala rytíře deštěm šípů. Raymond z Tripolisu vedl pokus o průlom, stejně jako po něm Balian z Ibelinu, a po úspěšném úniku se tak stali jedinými, kterým se podařilo z bitvy uprchnout. Armáda Jeruzalémského království přestala existovat. Saladin získal nezměrnou kořist, včetně dřeva Svatého kříže. Nejdůležitější ovšem bylo, kolik významných mužů se mu podařilo zajmout: krále Guye z Lusignan, jeho bratra konštábla království Amalricha, velmistra Templářů Gerarda z Ridefortu a mnohé další barony a rytíře. K zajatcům se Saladin jako vždy choval čestně a velkoryse. Osobně popravil pouze Reynalda z Chatillonu. Stejný osud pak měli i zajatí bratři rytířských řádů.

Saladin poté zahájil tažení proti městům a pevnostem Jeruzalémského království.

⁸⁹ Pro prameny ohledně bitvy u Hattínu viz. ERNOUL. *Estoire d'Eracles*. v EDBURY, Peter. *Conquest of Jerusalem and the Third Crusade: Sources in Translation*. Ashgate: 1996 nebo MUNKÍZ, Usáma ibn. *Kniha zkušeností arabského bojovníka s křižáky*. Praha: Academia, 2009.

Tiberiada, Akkon, Jaffa, Nábulus, Bejrút, Sidón a mnohá další se mu podvolila bez boje.⁹⁰ Balian z Ibelinu se pokoušel bránit Svaté město, ale bez naděje na posily po urputném boji souhlasil s finanční kompenzací pro Saladina a následným volným odchodem křesťanského obyvatelstva. 2. července 1187 vstoupil Saladin vítězně do Jeruzaléma.⁹¹ Pouze hrady Beaufort, Chastel Blanc, Marqab, Tortosa a Krak des Chevaliers, a města Antiochie, Tripolis a Tyros se podařilo ubránit před obsazením.

Bitva na Hattínu znamenala konec jedné etapy království. Celá jeho struktura byla zničena, jeho lidské zdroje vyčerpány a většina území obsazena. V následujících letech se pak s pomocí vůdců 3. křížové výpravy podařilo prodloužit existenci křižáckých států o dalších sto let. Království již pak nikdy nenavázalo na předcházející epochu a bylo přežívajícím státním útvarem odkázaným na milost svým muslimským sousedům a případné pomoci ze západní Evropy. Bitva také znamenala obnovení křižáckého hnutí v Evropě, kde až pád Svatého města upozornil na to, jak strašně křehká byla panství založená za velkého dobrodružství 1. křížové výpravy.

---

⁹⁰ OLDENBOURG, Zoé. *The Crusades*. Londýn: Phoenix Press, 2001, str. 425.

⁹¹ COBB, Paul M. *The Race for Paradise: An Islamic History of the Crusades*. Oxford: Oxford University Press, 2014, str 184-196.

Závěr

Zhodnocení dějin křížových tažení a vývoje, který se odehrával v Jeruzalémském království v letech 1099 – 1187, je bezesporu velmi nelehkou, komplikovanou a riskantní záležitostí. Toto období evropských a blízkovýchodních dějin po celá staletí lákalo nejenom velký počet historiků, ale také umělců, politiků a demagogů. Málokterá historická etapa se těší takové pozornosti.

Moji hlavní snahou bylo představit svůj pohled na toto dějinné období a na osoby, které se na něm podíleli. Hlavním důvodem k volbě tohoto tématu byl ona nezměrná odlišnost, která se v Zámoří dá najít snad v každém aspektu tehdejšího života. Ať již se jedná o výjimečné postavení šlechty, výrazné osoby panovníků, všudypřítomnost smrti, kulturní i etnickou rozmanitost, vzdělanost tamější populace, rytířskou společnost prochnutou náboženským zápallem, zvláštní postavení žen ve společnosti atd. Všechny tyto aspekty jsem ve své práci pokusil představit v ucelené formě. Snažil jsem se, na rozdíl od většiny historiků, nesoustředit se tolik na křížové výpravy jako takové, ale spíše na dějinný vývoj Jeruzalémského království. Pochopitelně jedno bez druhého není zcela možné, neboť kruciáty stojí za založením a přetrváním státu existujícího v naprosto cizím prostředí. Nicméně jim bývá věnován mnohem větší prostor než vnitřním poměrům království, jeho konfliktům a hlavně jeho dlouhému a vytrvalému boji za existenci. Ve mnou popisovaném období se odehrála pouze dvě křížová tažení, která souhrnně zabrala přinejlepším jedno desetiletí z devíti, kterých se týká tato práce. Myslím, že je na čase věnovat, minimálně v českém prostředí, větší pozornost právě těmto politickým celkům jako takovým, než jejich zařazení v rámci tažení proti nevěřícím.

Historici v různých etapách přistupovali k problému evropských panství v Palestině odlišně. Od romantických představ v 19. století, přes jejich ostrou kritiku i úplné odsouzení v druhé polovině století následujícího. Ke konci dvacátého století přichází doba, kdy je na čase podívat se na ně bez zbytečných příkras a vnímat je jako svébytný, od zbytku tehdejšího světa, odlišný celek.

Největší přínos práce vidím ve fundamentálním popsání daného problému. Snažím se o ucelení pramenné základny a sekundární literatury nezbytné pro danou problematiku. Jedná se o výchozí materiál pro další studie na téma křížáckých států v Palestině. Poskytuje chronologickou osu, představuje významné osobnosti a snaží se nastínit vývoj vztahu mezi šlechtou a panovníkem. Zaměřuje se na odlišnosti Zámoří od zbytku Evropy.

Seznam použité literatury

Prameny:

AGUILIERS, Raymond de. *Historia francorum qui ceperint Jerusalem*. v KREY, A.C. *The First Crusade: The Accounts of Eyewitnesses and Participants*. Princeton: Princeton University Press, 1921.

AURA, Ekkehard of. v KREY, A.C. *The First Crusade: The Accounts of Eyewitnesses and Participants*. Princeton: Princeton University Press, 1921.

CÁCH, Albert z. v KREY, A.C. *The First Crusade: The Accounts of Eyewitnesses and Participants*. Princeton: Princeton University Press, 1921.

COMNENA, Anna. *The Alexiad*. Edit. a přel. SEWTER, E.R.A. Harmondsworth: Penguin, 1969.

DEUIL, Odo of. *La Croisade de de Louis VII, roi de France*. ed. WAQUET, Henri. Documents relatifs a l'histoire des croisades, Vol. 3. Paris: Paul Guethner, 1949.

DOL, Balderic of. v KREY, A.C. *The First Crusade: The Accounts of Eyewitnesses and Participants*. Princeton: Princeton University Press, 1921.

ERNOUL. *Estoire d'Eracles*. v EDBURY, Peter. *Conquest of Jerusalem and the Third Crusade: Sources in Translation*. Ashgate: 1996

Gesta francorum et aliorum Hierosolymitanorum. v KREY, A.C. *The First Crusade: The Accounts of Eyewitnesses and Participants*, Princeton: Princeton University Press 1921

CHARTRES, Fulk of. *A History of the Expedition to Jerusalem*. přel. RYAN, Frances. Nashville: University of Tennessee Press, 1969

MONACHUS, Robertus. v MUNRO, Dana C. *Urban and the Crusaders, Translations and Reprints from the Original Sources of European History*, Philadelphia: University of Pennsylvania, 1895.

MUNKÍZ, Usáma ibn. *Kniha zkušeností arabského bojovníka s křižáky*. Praha: Academia, 2009.

NOGENT, Guibert de. *Historia quea dicitur Gesta Dei per Francos*. v KREY, A.C. *The First Crusade: The Accounts of Eyewitnesses and Participants*, Princeton: Princeton University Press 1921

Recueil des Historiens des Croisades. Lois I.-II., Lois Appendix. ed. LE BEUGNOT, Auguste-Arthur. 1841-1843. www.gallica.bnf.fr

Recueil des Historiens des Croisades. Occidentaux I.-V. ed. LE BEUGNOT, Auguste-Arthur. 1841-1843. www.gallica.bnf.fr.

TYRE, William of. *A History of Deeds Done Beyond the Sea*. Přel. BABCOCK, E.A. a KREY, A.C. New York: Columbia University Press, 1943

Literatura:

BALARD, Michel. *Les latines en orient*. Paris: 2006.

BREUERS, Dieter. *Na hradech, v klášterech, v podhradí*. Praha: Brána, 1999.

BRIDGE, Antony. *Křížové výpravy*. Praha: Academia, 2000.

COBB, Paul M. *The Race for Paradise: An Islamic History of the Crusades*. Oxford: Oxford University Press, 2014

CONSTABLE, Giles. *The historiography of the crusades*. v LAIOU, Angeliki E. *The crusades from the perspective of Byzantium and the Muslim World*. Dumbarton Oaks: 2001.

- DRŠKA, Václav, PICKOVÁ, Dana. *Dějiny středověké Evropy*. Praha: Aleš Skřivan ml., 2004.
- DUGGAN, Alfred. *Křižácké výpravy*, Praha: Orbis, 1973.
- HARRIS, Jonathan. *Byzantium and the Crusades*. London: Bloomsbury, 2014.
- HOLT, P.M. *The Ages of Crusades: the Near East from the eleventh century to 1517*. London: 1986
- HOUSLEY, Norman. *Contesting the Crusades*. Oxford: Blackwell Publishing, 2006
- HOUSLEY, Norman. *Fighting for the Cross: Crusading to the Holy Land*. London: Yale University Press, 2008
- HROCH, Miroslav, HROCHOVÁ, Věra. *Křižáci ve svaté zemi*. Praha: Mladá fronta, 1996.
- HROCHOVÁ, Věra. *Křížové výpravy ve světle soudobých kronik*. Praha: SPN, 1982.
- KEDAR, Benjamin Z. *Franks in Levant*. Aldershot: 1991.
- KREY, A.C. *The First Crusade: The Accounts of Eyewitnesses and Participants*. Princeton: Princeton University Press, 1921.
- MAALOUF, Amin. *The Crusades through Arab Eyes*. London: Saqi books, 2006.
- MADDEN, Thomas. *A Concise History of the crusades*. Totowa: Rowman & Littlefield, 1999.
- MAYER, Hans Eberhard. *Dějiny křížových výprav*. Praha: Argo, 2013.
- NICHOLLE, David. *Druhá křížová výprava 1148: Pohroma před branami Damašku*. Praha: Grada Publishing, 2010.
- OLDENBOURG, Zoé. *The Crusades*. Londýn: Phoenix Press, 2001.

PARTNER, Peter. *Bůh válek*. Praha: BB art, 2003.

PAUL, Nicholas, YEAGER, Suzanne. *Remembering the crusades: Myth, Image and Identity*. Baltimore: The John Hopkins University Press, 2012

PRAWER, Joshua. *Histoire de royaume Latin de Jérusalem: Tome I, Les Croisades et le Premier Royaume Latin*. Paříž: Centre National de Recherche Scientifique, 1969.

PRAWER, Joshua. *Histoire de royaume Latin de Jérusalem: Tome II, Les Croisades et le Second Royaume Latin*. Paříž: Centre National de Recherche Scientifique, 1970.

READ, Piers Paul. *Templáři*. Praha: BB art, 2001.

RICHARD, Jean. *The Crusades*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

RILEY-SMITH, Jonathan. *The feudal nobility and the Kingdom of Jerusalem, 1174 – 1277*. London: Archon books, 1973.

RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: Volume 1, The First Crusade and the Foundation of the Kingdom of Jerusalem*. Londýn: Peregrine books, 1965.

RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: Volume 2, The Kingdom of Jerusalem and the Frankish East*. Londýn: Peregrine books, 1965.

RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: Volume 3, The Kingdom of Acre and the Later Crusades*. Londýn: Peregrine books, 1965.

SETTON, Kenneth M. (hl. editor), BALDWIN, Marshall W. (editor). *A History of the Crusades: Volume I, The First hundred years*. Londýn: Oxford University Press, 1962.

SETTON, Kenneth M. (hl. editor), HAZARD, Harry H. (editor). WOLFF, Robert Lee (editor). *A History of the Crusades: Volume II, The Later Crusades 1189 - 1311*. Londýn:

Oxford University Press, 1962.

SETTON, Kenneth M. (hl. editor), HAZARD, Harry H. (editor). *A History of the Crusades: Volume IV, The Art and Architecture of the crusaders states*. Londýn: Oxford University Press, 1977.

SETTON, Kenneth M. (hl. editor), HAZARD, Harry H. (editor). ZACOUR, Norman P. (editor). *A History of the Crusades: Volume V, The The impact of the crusades on the Near East*. Londýn: Oxford University Press, 1985.

SMAIL, R.C. *The Crusaders in Syria and the Holy Land*. Southhampton: Thames and Houston, 1973.

TREECE, Henry. *The Crusades*. New york: New American Library, 1964.

TYERMAN, Christopher. *God's war: a new history of the Crusades*. USA: Harvard University Press, 2008.